

Gilfter

Jahresbericht

der

k. k. selbstständigen Unterrealſchule

in

L a i b a c h.

Veröffentlicht

am

Schlusse des Schuljahres

1863.

Gedruckt bei Josef Plasnik.

1883

Handwritten title in a large, decorative Gothic script, likely a book title.

Handwritten text in a smaller Gothic script, possibly a subtitle or author information.

Handwritten text in a smaller Gothic script, possibly a name or location.

D 425

1883

E. 9093 12

Handwritten text in a smaller Gothic script, possibly a date or reference number.

1883

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or publisher information.

Slovenska slovnica v spregledih.

Svojim učencem v spomin in vsem, ki se učé slovenščine, v pospeh in polajšanje pri učenji,

sestavil

Anton Lésar.

YVOD.

Nate novo slovensko slovnico!

Nič novega, nič neznanega vam sicer ne podam. Staro, vender tudi še novo in živo blago je, le v novo obleko sem ga oblekel. Nate kratko slovnico, da je ni krajše, in vender tako osnovano, da vam slovniška pravila živa stopajo pred oči, skoraj jih lahko s persti tipate.

Premišljevaje, kako bi se dalo učenje slovenskega našega jezika, oblikoslovja zlasti bogatega, pri-krajšati in zljajšati, toraj pospešiti učencem, sem mnogo skušal, ali bi ne bilo moč v kratke in raz-vidne spreglede spraviti in posneti obilnega slovniškega blagá. Kmali je skušnja kazala, da do malega ni nemogoče, in kmali sem tudi spoznal, da taki spregledi učencem niso brez dobrega vspeha. Veliko ja-snejše so umeli moje razlage in veliko hitrejše in ložje so si jih vtisnili v spomin.

Pervo poskušnjo sem mnogo prena-rejal in po-pravljjal, in čem pripravniši so dohajali spregledi, tem veči polajšanje so bili učencem, tem veči je bil tudi vspeh. — Ko me je mesca aprila 1862 naprosilo 15 — 20 gospodov, da bi jim slovensko slovnico raz-lagal, s serčnim veseljem sem jim v mestni dvorani spohul njih želje. Po spregledih sem tudi njim raz-lagal glasoslovje in oblikoslovje slovensko. Učeni gosp. poslušavci, med kterimi je bilo tudi več doktorjev, so precej spoznali korist spregledov, ter so me na-

prosili, da bi jim jih dal na kamen natisniti. To se naglo zgodi; 24 iztisov pride na dan in v roke mojim gosp. poslušavcem; jest sem se pa prepričal, da so spregledi odraslim in učenim poslušavcem še koristniši, kakor mladini. Od mnogih strani se mi je jelo pri-govarjati, da bi se tiskala spregledna slovnica. Da ustrezem mnogim željam, jo svetu izročim. Tu je.

Nate torej kratko slovensko slovnico v novi obleki:

1. vi, ki ste bili moji učenci. V nji imate kratek spregled, česa ste se učili; v njem jasno vidite veliko bogastvo slovniških oblik; le kosti in rebra so sicer, toda živo vas spominjajo raz-lage, ki ste jo prejimali iz mojih ust; ona vam jih z mesom obdaja, s kitami veže in s kožo ovija; in tako imate polno čversto teló pred seboj; — v dvomih, ki se vam bodo sem ter tje silili, vanje pogledujte, in zginili vam bodo, kakor se vetrovom umikajo tanke meglice; tako se boste pa tudi ubranili pozabljenju, ki sovražno preti človeškemu spominu in znanju;
2. vi, ki boste še dalje moji učenci; po nji vam hočem razlagati in razjasnovati jezik sloven-ski, da vam prikrajšam in zljajšam trud, kterega je treba, da si dobro v spomin vtisnite bogate oblike.

3. vi, ki ste se v kateri učilnici ali po kateri slovnici že učili slovenščine, in vi, ki se je hočete še le učiti. Tudi vam bo spregledna slovnica gotovo na korist. Ne da bi pa mislili, da se bodele le iz nje naučili jezika slovenskega; treba je, da vas poleg nje vodi izurjen

učitelj ali kaka obširniša slovnica; zmed nju eden naj vam daje tolsto mesó, naj vam meso veže s krepkimi kitami in mesó in kite z gladko kožo oblači. Le tako vam bo, toda v kratkem in z lahka zrastle lepa in bogata — visoka in košata, živa terdna lipa lepoglasnega jezika slovenskega.

Da vam v korist bi bilo

Edino je vošilo.

OBSEG.

I. spregled: glasoslovje slovenskega jezika.

II. spregled: o samostavnih sploh.

Posebna spregleda:

A. samostavnikova sklanjava.

B. Opombe o sklanjavi.

III. spregled: o prilogih } A. sklanjalo.
B. stopnjevanje.

IV. spregled: o števnih.

V. spregled: o zaimkih.

VI. splošni spregled: o glagolih sploh.

Posebni spregledi:

A. glagoli vseh verst v nezloženih naklonih.

B. Pomožni glagol *biti*.

C. Sprega sedanjikova in velevnikova po osebah in številih.

D. lepoglasni spremeni v glagolski spregi.

E. nepravilni in pomanjkljivi glagoli.

F. prehaja glagolov iz verste v versto.

VII. spregled: o prislovih.

VIII. spregled: o predlogih.

IX. spregled: o veznikih.

X. spregled: o stavkoslovji ali skladnji.

XI. splošni spregled: o imenskem besedoslovji ali skladji.

Posebni spregledi:

A. skladje brez pristavka.

B. skladje s pristavki:

a) glasniški pristavki.

b) seglasniški pristavki.

c) prislovno skladje.

XII. spregled: slovenskega slovstva.

I. spregled:

Glasoslovje slovenskega jezika.

abeceda: a, b, c, č, d, e, (f), g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, š, t, u, v, z, ž. 24. 25.

glasniki: a, e, é, ê, i, o, ó, ô, u, (l, r). — po tehtnosti postavljeni: a, ó; o, u, é, e, i, (l, r).

seglasniki: b, c, č, d, (f), g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, š, t, v, z, ž.

seglasniki mehki: b, d, g, j, l, m, n, r, v, z, ž. — terdi: c, č, (f), h, k, p, s, š, t.

seglasniki ozki: c, č, j, (lj, nj, rj), š, (šč), ž. — široki: b, d, (f), g, h, k, l, m, n, p, r, s, t, v, z.

seglasniki po govorilih	1. doniči	a) jezikovci ali topljivci: l, n, r, (lj, nj, rj).	seglasniki po serodnosti	d, j, —
		b) sikavci: c, s, z.		g, z, ž, h.
	2. nemiči	c) šumniki (nebniki): č, š, ž, j.		h, s, š.
		a) zobniki: d, t.		k, c, č, h.
		b) ustniki: b, m, p, v (f).		sk } sč.
		c) goltniki: g, h, k.		st }

A. O glasnikih.

glasniki se spre- minjajo ali pre- livajo, in sicer: da na glasu	1. ojača- vajo, t. j. ozki se v širje in manj tehtni v tehtnejše spre- minjajo	a je nar širji in nar tehtnejši glasnik, torej ne more ojačavati
		o v a: nov - ponavljati, sop - sapa, pojiti - napajati
		u " av: slu - slava, plu - plavati, tru - trava
		u " ov: slu - sloveti, ku - kovač
		e " o: greb - grob, tek - tok, plet - plot
		e " é: grebsti - ogrébat, tepsti - pretépati
		o j pi - pojiti, bi - boj, li - loj, ri - roj, či - pokoj, gni - gnoj
		e vi - venec
		i " é zi - zévati, si - sévati
		i " av, va kis - kvas
	ov kri - krov, ri - rov	
	al, la ml - malen, vl - vlak	
	ol pl - pol, stl - stol, mlk - molk	
	el, le stl - stelja, mlz - mlesti	
	il, li stl - nastiljati, kl - preklinjati	
	ar, ra žr - žark, mrz - mraz, mrk - mrak, prh - prah	
	or, ro br - zbor, mr - mor, grm - grom	
	r " er, re prh - perhaj, mrk - merkniti, krs - kres	
	ir, ri tr - tir, mr - mirati, gr - grinjati	
	2. oslabévajo: všebniti, (šiba), slišati (sluh), lahko (lahko).	

B. O seglasnikih.

seglasniki se v serod- ne pretap- ljajo in sicer:	1. jezikovci se ne spreminjajo, za njimi se pa i vtaplja v j	li = lj: solien = soljen	n v m: bran-iti = bram-ba
		ni = nj: menien = menjen	
		ri = rj: storien = storjen	
		d v j: mlad - mlaj, mlajši, klad - klaja (kladja), rojstvo (rodstvo)	
		t " é: pitati - piča (pitja), mati - mačeha, zlat - zlačen	
		d " s: ved - vesti (vedti), bred - bresti (bredti), sed - sest (sedti)	
		t " s: plet - plesti (pletti), met - mesti (metti)	
		b } zibati - zibljem, grabiti - grabljen, ljubiti - ljubljen	
		m } dremati - dremljem, dramiti - dramljen, mamiti - mamljen	
		p } hripati - hripljem, topiti - topljen, tipati - tipljem	
v } devati - devljem, loviti - lovljen, mrav mravlja			
	g v z, ž: strig - strizi - striža, leg - lezi - leža, streg - strezi - streža		
	h " c, č: sek - seci - seča, pek - pecivo - pečenina		
	k " s, š: suh - susih - suša, pihati - pišem, kruh - krušnik		
	gt " č: strigti - striči, legti - leči, mogti - moči		
	kt " č: rekti - reči, pekti - peči, sekti - seči		
	g } noget - nohet, lagek - lahek		
	k " h: mekek - mehek, k konju - h konju		
	e v č: ptica - ptičica, stric - stričev, a, o, pevec - pevčev, a, o		
	s " š: nositi - noša, kositi - košnja, pisati - pišem		
	z " ž: mazati - maža, vezati - vežem, z njim - ž njim		
	sk } v šč: iskati - iščem, piskati - piščem		
	st } pustiti - puščen, gost - goščava		

II. spregled:

Splošni spregled o samostavnikih.

Pri samo- stavnikih je zlasti paziti na	1. spol, ki je trojen	a) moški	{	1. imena moških oseb, in imena samcev v živalstvu	
		b) ženski	{	1. imena ženskih oseb in imena samic v živalstvu	
		c) srednji	{	1. imena živečih bitij, katerih spola prav za prav ne porajtamo: dete, jagnje	
	2. sklon (padež) ki je šesteren	{	2. samostavniki s seglasnim končnikom <i>a</i>		2. samostavniki s seglasnim končnikom, ki v rodivniku dobivajo <i>a</i> ali <i>u</i>
			{	2. samostavniki s samoglasnim končnikom <i>a</i>	
			{	3. samostavniki s seglasnim končnikom, ki v rodivniku dobivajo <i>i</i> ali <i>i</i>	
			{	2. samostavniki s samoglasnim končnikom <i>e</i> ali <i>o</i>	
			{	1. imenovavnik (nominativ)	na vprašanje: kdo? kaj?
			{	2. rodivnik (genitiv)	” ” kogá? česa?
			{	3. dajavnik (dativ)	” ” komu? čemu?
			{	4. kazavnik (akusativ)	” ” kogá? kaj?
			{	5. mestnik (lokal)	” ” kje? pri kom? kje? pri čem?
			{	6. druživnik (sociativ, instrumental)	” ” s kom? s čim?
	3. število	{	1. edino število ali ednina		
		{	2. dvojno ” ” dvojina		
		{	3. množno ” ” množina		
	4. sklanjalo	a) moških	{	1. s pomočjó glasnikov: a, e, i, o, u.	
		b) ženskih	{	2. ” ” seglasnikov: m, h, (a, e, i, o).	
		c) srednjih	{	3. ” ” prirastekov: ov, (ev), j, n, en, er, es, et.	

A. Samostavnikova sklanjava.

sklon	I. moški samostavniki			II. ženski samostavniki			III. srednji samostavniki	
	a	b	c	a	b	c	a	b
E d n i n a								
1.	jelen	kralj (jččšž)	grad	rac-a	kokoš	gos	let-o	polj-e(j cčšž)
2.	— a	— a	— ú (á)	— e	— i	— i	— a	— a
3.	— u	— u	— u	— i	— i	— i	— u	— u
4.	— a (-)	— a (-)	— - (á)	— o	— -	— -	— o	— e
5.	— u	— u (i)	— u	— i	— i	— i	— u	— u (i)
6.	— om	— em	— om	— o	— jo	— jo	— om	— em
D v o j i n a								
1.	jelen-a	kralj-a	grad-ov-a	rac-i	kokoš-i	gos-i	let-i	polj-i
2.	— ov	— ev	— -	—	— (i)	— i	— -	— -
3.	— oma	— ema	— - oma	— ama	— ima	— ema	— oma	— ema
4.	— a	— a	— - a	— i	— i	— i	— i	— i
5.	— ih	— ih	— - ih	— ah	— ih	— eh	— ih	— ih
6.	— oma	— ema	— - oma	— ama	— ima	— ema	— oma	— ema
M n o ž i n a								
1.	jelen-i	kralj-i	grad-ov-i	rac-e	kokoš-i	gos-i	let-a	polj-a
2.	— ov	— ev	— -	—	— (i)	— i	—	—
3.	— om	— em	— - om	— am	— im	— em	— om	— em
4.	— e	— e	— - e	— e	— i	— i	— a	— a
5.	— ih	— ih	— - ih	— ah	— ih	— eh	— ih	— ih
6.	— i	— i	— - i	— ami	— imi	— mi	— i	— i

B. Splošne in posebne opombe k sklanjavi.

I. pravilna ki je tudi dvoja	1. brez pri- rasteka	a. pri moških	<ol style="list-style-type: none"> 1. poliglasnik e se iz debela izpahuje: pevec-pevca, kamen-kamna. 2. $\left. \begin{matrix} \text{om} \\ \text{oma} \\ \text{ov} \\ \text{u (5)} \end{matrix} \right\}$ za j, c, č, š, ž v $\left. \begin{matrix} \text{em} \\ \text{ema} \\ \text{ev} \\ \text{i} \end{matrix} \right\}$ glej v sklanjavi zgled b) kralj. 3. i (1. množ.) $\left\{ \begin{matrix} \text{za b, d, t,} \\ \text{„ an} \end{matrix} \right\}$ je $\left\{ \begin{matrix} \text{golobi} = \text{golobje, sternadi} = \text{sternadje,} \\ \text{kmeti} = \text{kmetje, ločani} = \text{ločanje; lasi} = \text{lasje} \end{matrix} \right.$
		b. pri ženskih	<ol style="list-style-type: none"> 1. poliglasnik e se iz debela izpahuje: ljubezen-ljubezni 2. poliglasnik e se v deblo vtika: sestr-sester 3. v besedah ija izpada j pred končnico i: Marija - Marii.
		c. pri srednjih	<ol style="list-style-type: none"> 1. poliglasnik e se v deblo vtika: okno, okn = oken. 2. $\left. \begin{matrix} \text{om} \\ \text{oma} \end{matrix} \right\}$ za j, c, č, š, ž v $\left. \begin{matrix} \text{em} \\ \text{ema} \end{matrix} \right\}$ glej v sklanjavi zgled b) polje.
	2. s pri- rastekom	a. pri moških	<ol style="list-style-type: none"> 1. j na ar, er, ir, or, (na or le živih stvari imena): vinar-vinarja; dež-dežja 2. n „ elj: apostelj-n-a, rabelj-n-a. 3. t „ a, e, i, o: Luka-t-a, oče-t-a, Radecki-t-a, Marko-t-a. 4. ov (ev) ki v 2. edn. á ali ú dobivajo. Glej v sklanjavi zgled c) grad.
		b. pri ženskih	<ol style="list-style-type: none"> 1. mati: mat-er-e, mat-eri, mat-er, mat-e-ri, mat-er-jo itd. 2. hči: hč-er-e, hč-eri, hč-er, hč-er-i, hč-er-jo itd. 3. kri: kr-v-i, kr-v-i, kri, kr-vi, kr-v-jo.
		c. pri srednjih	<ol style="list-style-type: none"> 1. en imena na me: teme-tem-en-a 2. es imena na ó: koló-kol-es-a 3. et imena živih stvari na e: tele-tel-et-a
	II. nepravi- vilna v naslednjih	a) moških	<ol style="list-style-type: none"> 1. dan (dneva, dnevu, dan, dnevu, dnevom, dneva, dnevov, dnevoma, dnevi, dneve, dnevi dné, dnu, dan, dnu, dnem dni, dni, dnema, dni, dni, dnemi) 2. človek-a-u-a-u-om; — a-ov-oma-a-ih-oma. — ljudje, ljudi, ljudem, ljudi, ljudih, ljudmi 3. otrok-a-u . . . — otroci, otrok, otrokom, otroke, otrocih, otroci 4. pot: v ednini moškega in ženskega spola (jelen, kokoš), v množini mošk. in srednj. spola; derži se pa tudi še stare sklanjave: pot, poti, poti, pot, poti, potem.
		b) ženskih	<ol style="list-style-type: none"> 1. gospá (gospoja) gospâ, gospé, gospêj, gospô, gospêj, gospô. gospê, gospâ, gospema, gospé, gospêh, gospêma. gospê, gospê, gospêm, gospê, gospêh, gospêmi.
		c) srednjih	<ol style="list-style-type: none"> 1. tla le v množini: tla, tal, tlam (tlem), tla, tleh, tlami (tlemi). 2. oko (očes-a itd. . . . v ed., dvoj. in množini, ali pa v množini oči, oči, očém, oči, očéh, očmi.

III. spregled:

Prilog.

A. Sklanjalo.

sklon	a) za moški spol	b) za ženski spol	c) za srednji spol	a) za moški spol	b) za ženski spol	c) za srednji spol	a) za moški spol	b) za ženski spol	c) za srednji spol
E d n i n a			D v o j i n a			M n o ž i n a			
1.	lep (<i>i</i>)	lep-a	lep-o(<i>e</i>)(jčšž)	lep-a	lep-i	lep-i	lep-i	lep-e	lep-a (<i>e</i>)
2.	— <i>ega</i>	— <i>e</i>	— <i>ega</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>
3.	— <i>emu</i>	— <i>i</i>	— <i>emu</i>	— <i>ima</i>	— <i>ima</i>	— <i>ima</i>	— <i>im</i>	— <i>im</i>	— <i>im</i>
4.	— <i>ega(-, i)</i>	— <i>o</i>	— <i>o (e)</i>	— <i>a</i>	— <i>i</i>	— <i>i</i>	— <i>e</i>	— <i>e</i>	— <i>a (e)</i>
5.	— <i>em</i>	— <i>i</i>	— <i>em</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>	— <i>ih</i>
6.	— <i>im</i>	— <i>o</i>	— <i>im</i>	— <i>ima</i>	— <i>ima</i>	— <i>ima</i>	— <i>imi</i>	— <i>imi</i>	— <i>imi</i>

B. Stopnjevanje.

1

a) primerna stopnja.

2

versta	prilog	deblo	vez	pristavek	
1.	lep —	lep —	— —	ši, ša, še ji, ja, je	
2.	a) prost hladen m.hrom n. cen b) p. top v. nov t. svet	prost hladn hrom cen top nov svet	{ ej	ši, a, e ji, a, e	hladneji = hladneji
3.	(poseben prijeten)	posebn prijetn	{ i	ši, a, e ji, a, e	
a)	mład drag terd	mład drag terd	— — —	ši, ji ši, ji ši, ji	= mlajši; mlaji = mlaji = (dražši) = draži; dražji = (terjši) = terši; (terjji) = terji
b)	(sladak slad nizek niz visok vis visok vis)	sladk slad nizk niz visok vis	ej — ej — ej —	ši, ji, ši, ji, ši, ji, ši, ji, ši, ji, ši, ji,	= slajši; slajji = slaji = (nižši) = niži; nižji = (višši) = viši; višji
c)	dober velik majhen dolgi (zal berhek)	boljši, vejši, manjši, daljši, gorši,	bolji večji, manji dalji	veči	

Prilogi, ki so prav za prav **deležniki sedanjega časa**, kakor: *goreč, terpeč, rudeč, vroč, pekoč* itd. in pa **terpivni deležniki preteklega časa**: *učen, zgubljen* itd. obrazijo primerno stopnjo s tem, da prvi (nasebni) stopnji besedico **bolj** (manj) predstavljajo, n. p.: *bolj goreč, bolj učen* itd. —

Pri pravih prilogh se te stopnjave ogiblamo, ker ni prav slovansko.

Opomin: Stopnjevane priloge primerne in presežne stopnje sklanjaj, kakor nasebne; ali pa jim puščaj vse prve in četrte sklone na *ji, ši*.

b) presežna stopnja.

- Presežna stopnja je dvoja:
- ozirna**
 - pred primerno stopnjo **naj** ali **nar** postavi: *naj lepši, a, e, nar mlaji, a, e*
 - nasebni (prvi) stopnji spredeji prideni **naj bolj**: *naj bolj cveteč, a, e* itd.
 - brez-ozirna**
 - prilogu prve stopnje predstavi katero izmed besed: *zeló, kaj, prav, sila, silno, jako, hudo, neznanó, neizrečeno, neizmerno* itd.
 - prvi stopnji spredeji prideni **pre-, spre-, vse-, vsega-**; *premil, spreljub, vsemogočen, vsegaveden* itd.
 - prilog dvakrat zapored postavi: *visoka visoka gora*, itd.
 - z različnimi narodskimi primeri, n. pr: *vesel, da je kaj; mlad kakor kaplja; sladak kot med; bistro kot ribje oko* itd.

IV. spregled: Števniki.

1. **glavni:** eden (en), ena, o
(koliko?) dva, dve
trije, tri
štirje, štiri
pet
sto itd.

2. **verstivni:** prvi, a, o
(koliki, a, o?) drugi, a, o
tretji, a, e
četrti, a, o
peti, a, o
stoti, a, o itd.

3. **ločivni:** edin, a, o
(koliker, a, o?) dvoj, a, e
troj, a, e
čveter, a, o
peter, a, o itd.

4. **množivni** (kolikern, a, o?)
kolikernat, a, o?)
-en: edin, a, o, dvojen, jna, o, troj en, jna, o, čveter-en, rna, o, peter-en, rna, o, peternat, a, o, peternat, a, o itd.
-nat: — dvojn-at, a, o, trojn-at, a, o, čveternat, a, o, peternat, a, o, peternat, a, o itd.

5. **delivni** (po koliko?): po enem, i, em, po dva, e, po trije, tri, po štirje, štiri, po pet, po sto itd.

6. **druživni:** sam, samoedin, a, o, (t. j. brez druga) samodrug (t. j. sam z enimdrugom), samopet (t. j. sam s štirimi drugi) itd.

1. **pregibni:** a) samostavniki (koliko?): kerdelo, sila, tna, trop, veršelo itd.
b) priložni (kolikraten?): mnogokrat, tna, o, večkrat, tna, o, tna, o itd.

2. **nepregibni:** a) *koliko?* mnogo, veliko, malo, majheno, več, manj, precej, dosti, obilno
b) *kolikokrat?* mnogokrat, velikrat, malokrat, večkrat, manjkrat, dostikrat

a) ponavljavni (kolikokrat?)
(kolikokrat?)
b) imena posameznih števil: { 1. **ka:** enkla, — — — pet-ka itd. (ničla)
2. **ica:** sam-ica, — — — pet-ica, šestica, stotica itd.
c) imena predstojnikov: -nik: deset-nik, stot-nik
d) imena denarjev: } 1. kovanih -ica: pet-ica (petnajst-ica), šest-ica, deset-ica, dvajset-ica
2. papirnatih -ak: pet-ak, deset-ak, stotak

(koli-krat? prvi-krat, prvo, i, pot, drugi-krat, tretji-krat, četerti-krat, peti-krat itd.
kolikokrat? pervikraten, drugikraten, trojikraten, četertikraten, petikraten itd.
koliki-č? prvič, drugič, tretjič, četrtič, petič itd.

-in, -ina, -inka: perv-in-ina-inka, tretj-in-ina-inka, četert-in-ina-inka itd.
papirjeve velikosti

a) samostavniki: -ček, -čič: sam-ček-čič, dvoji-ček-čič, troj-ček-čič, čveter-ček-čič
b) imena posameznih števil: -ka: dvoj-ka, troj-ka, čveter-ka, petenka
c) imena stvari, ki imajo več samic v sebi -ica: dvoj-ica, troj-ica
d) imena spreg po številu glav: čveter, šester, osmer

-en: edin, a, o, dvojen, jna, o, troj en, jna, o, čveter-en, rna, o, peter-en, rna, o, peternat, a, o, peternat, a, o itd.
-nat: — dvojn-at, a, o, trojn-at, a, o, čveternat, a, o, peternat, a, o, peternat, a, o itd.

a) samostavniki (koliko?): kerdelo, sila, tna, trop, veršelo itd.
b) priložni (kolikraten?): mnogokrat, tna, o, večkrat, tna, o, tna, o itd.

a) *koliko?* mnogo, veliko, malo, majheno, več, manj, precej, dosti, obilno
b) *kolikokrat?* mnogokrat, velikrat, malokrat, večkrat, manjkrat, dostikrat

ena, o
dva, dve
trije, tri
štirje, štiri
pet
sto itd.

prvi, a, o
drugi, a, o
tretji, a, e
četrti, a, o
peti, a, o
stoti, a, o itd.

edin, a, o
dvoj, a, e
troj, a, e
čveter, a, o
peter, a, o itd.

(koli-krat? prvi-krat, prvo, i, pot, drugi-krat, tretji-krat, četerti-krat, peti-krat itd.
kolikokrat? pervikraten, drugikraten, trojikraten, četertikraten, petikraten itd.
koliki-č? prvič, drugič, tretjič, četrtič, petič itd.

-in, -ina, -inka: perv-in-ina-inka, tretj-in-ina-inka, četert-in-ina-inka itd.
papirjeve velikosti

a) samostavniki: -ček, -čič: sam-ček-čič, dvoji-ček-čič, troj-ček-čič, čveter-ček-čič
b) imena posameznih števil: -ka: dvoj-ka, troj-ka, čveter-ka, petenka
c) imena stvari, ki imajo več samic v sebi -ica: dvoj-ica, troj-ica
d) imena spreg po številu glav: čveter, šester, osmer

-en: edin, a, o, dvojen, jna, o, troj en, jna, o, čveter-en, rna, o, peter-en, rna, o, peternat, a, o, peternat, a, o itd.
-nat: — dvojn-at, a, o, trojn-at, a, o, čveternat, a, o, peternat, a, o, peternat, a, o itd.

eden (en)	enkrat en pot enkrat	enkla: (samica)	pervi	pervikrat pervikraten pervič	edin edinčič edinček	—	samica	samec	edin	po enem, i, em	sam
dva	dvakrat dva pot dvakraten	— (dvojača)	drugi	drugikrat drugikraten drugič	dvoj dvojčič dvojček	dvojka dvojčica dvojčica	—	—	dvojen dvojn-at	po dva, e,	samoedin
tri	trikrat tri pot trikraten	—	trejji	trejikrat trejikraten trejič	troj trojčič trojček	trojka trojica trojica	—	—	trojen trojn-at	po trije, tri	samodrug
štiri	štirikrat štiri pot štirikraten	—	četerti	četertikrat četertikraten četrtič	čveter čveterčič čveterček	čveterka —	—	čveter	čveteren čveternat	po štirje, štiri	samoštiri
pet deset sto	petkrat pet pot petkrat	ka ica ak	peti deseti stoti	petkrat pet pot petkrat	peter deseter stoter	pet deseter stoter	—	(šester) (osmer)	peteren deseteren stoteren	-nat po	pet deset sto samo

I. določni

II. nedoločni

Števniki so:

Zainki.

A.

1. osebni	2. osebnopovračaven	3. svojivni	4. svojivnopovračaven	5. kazavni	6. vprašavni	7. oziravni	8. nedoločni	
jaz, jez, jest ti on ona ono midva, medve vidva, vedve onadva, onedve mi, me vi, ve oni, one	sebe	moj, a, e tvoj, a, e njegov, a, o njen, a, o njegov a, o najin, a, o vajin, a, o njun, a, o naš, a, e vaš, a, e njhov, a, o	svoj, a, e	ta, (ti) ta, to (isti, a, o tisti, a, o uni, a, o oni, a, o sam, a, o ov, a, o si, sa, se	kdo (kto) kaj kteri, a, o čegar, a, o čegaršen, šna, o kak, a, o kakov, a, o kov, a, o kakošen, šna, o koliko (kolikošen, šna, o kopl, a, e ki, ka, ko	kdor kar kteri, a, o čegar čegaršen, šna, o kak, a, o kakov, a, o kakošen, šna, o kolikor kolikoršen, šna, o kopl, a, e ki, ki, ki	kdo nekdo nikdo (nikdo niliče malokdo marsikdo marsikdo kaj nekaj nič	neki, a, o nekteri, a, o malokteri, a, o marsikak, a, o marsikalšen, šna, o mnogoteri, a, o vsak, a, o vsakteri, a, o ves, vsa, vse

B.

E d n i n a	
1. jaz, jez, jest 2. mene, me 3. meni, mi 4. mene, me 5. pri meni 6. z menoj, mano	ti tebe, te tebi, ti tebe, te pri tebi s teboj, tabo

D v o j i n a	
1. midva, medve 2. naju, naji 3. nama 4. naju, naji 5. pri nama 6. z nama	ona nju, ju njima, jima njju, jju, ji pri njima z njima

M n o ž i n a	
1. mi, me 2. nas 3. nam 4. nas 5. pri nas 6. z nami	oni njih, jih njim, jim njje, je pri njih z njimi

E d n i n a	
—	—

D v o j i n a	
sebe, se sebi, si sebe, se pri sebi seboj, sabo	ono njega, ga njemu, mu nje, je pri njem z njim

E d n i n a	
ta (ti) tega temu tega pri tem s tem (tim)	ta te ti (tej) to pri ti, tej s to

D v o j i n a	
ta teh tema ta pri teh s tema	te teh tema te pri teh s tema

M n o ž i n a	
ti teh tem te pri teh s temi	te teh tem te pri teh s temi

1 kdo	kaj	ki	ki
2 kogar	česar	ki je	ki ga
3 komur	čemu	ki in, jej	ki mu
4 koga	kaj	itd.	
5 pri kom	pri čem		
6 s kom (kim)	s čim		
s komor	s čimor		

Opomin: Vsi drugi se po priložnim sklanjain skla-njajo.

C.

	Vprašavniki	Oziravniki	Kazavniki
1	kdo?	kdor	ta, uni, itd.
2	kaj?	kar	to, uno itd.
3	kak, kakov, kov, kakosen?	kakoršen	tak, takov, takošen
4	kolik, kolikošen?	kolikoršen	tolik, tolikošen
5	čegav, čegavšen?	čegar, čegaršen, (čegavor)	moj, tvoj, njegov itd.
6	kje?	kjer	tu, tukej, tam
7	kod?	koder	tod
8	kam?	kamor	tje, tja
9	kedaj?	kedar	tedaj
10	kako?	kakor	tako
11	koliko?	kolikor	toliko
12	doklej?	dokler	dotle, dosle, doslej
13	obkorej, obkorid?	—	obsorej (otorej) obsorid

Zgledi.

Kdo se slovenščine uči?

Kaj je bilo?

Koga iščeš?

Česa iščeš?

Koga pozdravljate?

Kaj vidite?

S kom govoriš?

S čim teržiš?

Kakošna žetev?

Kolikošno veselje?

Čegava hiša je to?

Kje si bil?

Kod si popotoval?

Kam greš?

Kdaj si bil pri svojem stricu?

Kako sejete?

Koliko vas je bilo?

Doklej danes še pojdeš?

Obkorej začneš delati?

Kdor se ni učil slovenščine,

Kar je bilo,

Kogar iščem,

Česar si iskal,

Kogar srečamo,

Kar vidimo,

S komor govorim,

S čimor teržim jest,

Kakoršna setev,

Kolikoršno veselje je bilo,

Naj bo čegavor hoče,

Kjer sem, in kjer sem bil,

Kodar sem jest popotval,

Kamor grem jest,

Kedar si bil ti pri svojem,

Kakor sejete,

Kolikor nas je bilo,

Dokler bom mogel,

—

ta je ne zna.

to je bilo.

tega najdem

to si najdel (skupil).

tega pozdravljamo.

to želimo.

s tem sva si v rodu.

s tem ti nikar ne terži.

takošna žetev.

tolikošna žalost je zdaj.

moja in tvoja (najna) ni.

tu in tam so me bili veseli.

tod (ondod) ne svétujem nikomu.

tje ti ne moreš.

tedaj sem bil jest pri svojem.

tako boste želi.

toliko nas je bilo veselih.

dotlej in nič dalje.

obsorej sem že vselej pri delu.

Kogar kača piči, se boji zvite vervi. — Česar mladi ne vejo, jim stari povejo. — Kakoršno življenje takošna smert. — Kamor se nagne drevo, tje pade. — Smert si v ničem ne prebira. — Česar je polno sercé, rado iz ust gré. — Ako kaj daš, oglej se prej: komu, kam in kaj? — Komur, kamor in kar daš, vselej imej dober namen. — Človek kaže v mladosti, kar hoče biti v starosti. — Česar sam sebi ne želiš, glej, da komu ne storiš. —

VI. spregled:

Splošni spregled o glagolih.

Pri glagolu je zlasti paziti na obliko (dobo), ki je dvojna:

I. tvorivna	1. naklon	1. nezložen	1. nedoločnik: delati { a) namenivnik: delat	
			b) prislovni sedanji deležnik: delaje	
	2. zložen	2. priložni pretekli delež.: delal, a, o. a) prislovni pretekli del.: pri-delavši		
		3. določni sedanjik: delam { a) velevnik: delaj		
2. čas	1. določnik	3. določni sedanjik: delam { b) prilož. sedanji deležnik: delajoč	c) prislovni „ „ (sedé)	
			a) pretekliga časa: sem delal, a, o	
	2. pogojnik	b) predpreteklega časa: sem bil, a, o, pri-delal, a, o		
		c) prihodnjega časa: bom delal, a, o		
3. število	3. želevnik	a) sedanjega časa: bi delal, a, o		
		b) preteklega časa: bi bil, a, o, delal, a, o		
	4. želevni pogojnik	a) sedanjega časa: naj delam		
		b) preteklega časa: naj sem delal, a, o		
4. oseba	2. čas	c) predpreteklega časa: naj sem bil, a, o, pri-delal, a, o		
		d) prihodnjega časa: naj bom delal, a, o		
	3. število	a) sedanjega časa: naj bi delal, a, o		
		b) preteklega časa: naj bi bil, a, o, delal, a, o		
II. terpivna	1. nezložena	1. naklon	1. sedanji določnik: delam	
			2. pretekli: delal, a, o, sem	
	2. zložena	1. naklon	3. predpretekli: dodelal, a, o, sem bil, a, o	
			4. prihodnji: delal, a, o, bom	
2. čas	3. število	1. naklon	ednina: delam, delaš, dela	
			dvojina: delava, e, delata, e, delata, e	
	4. oseba	3. število	množina: delamo, delate, delajo	
			perva v vsacem številu: delam, delava, e, delamo	
3. število	4. oseba	1. naklon	druga „ „ „ : delaš, delata, e, delate	
			tretja „ „ „ : dela, delata, e, delajo	
	4. oseba	2. zložena	1. naklon	1. priložni pretekli deležnik: delan, a, o
				2. glagolnik: delanje
4. oseba	2. zložena	1. naklon	1. nedoločnik: delan, a, o biti	
			2. velevnik: delan, a, o bodi	
	3. število	2. zložena	1. naklon	a) sedanjega časa: delan, a, o sem
				b) preteklega časa: delan, a, o sem bil, a, o
4. oseba	2. zložena	1. naklon	c) predpreteklega časa: bil, a, o, sem pri-delan, a, o bil, a, o	
			d) prihodnjega časa: delan, a, o bom	
	3. število	2. zložena	1. naklon	a) sedanjega časa: delan, a, o bi bil, a, o
				b) preteklega časa: bil, a, o, bi pri-delan, a, o, bil, a, o
4. oseba	2. zložena	1. naklon	a) sedanjega časa: naj sem delan, a, o	
			b) preteklega časa: naj sem bil, a, o, delan, a, o	
	3. število	2. zložena	1. naklon	c) predpreteklega časa: naj sem bil, a, o, pri-delan, a, o, bil, a, o
				d) prihodnjega časa: naj bom delan, a, o
4. oseba	2. zložena	1. naklon	a) sedanjega časa: naj bi bil, a, o, delan, a, o	
			b) preteklega časa: naj bi bil, a, o, delan, a, o, bil, a, o	
	3. število	2. zložena	1. čas	1. sedanji: delan a, o, sem
				2. pretekli: delan, a, o, sem bil, a, o
4. oseba	2. zložena	1. čas	3. predpretekli: bil, a, o, sem pri-delan, a, o, bil, a, o	
			4. prihodnji: delan, a, o, bom	
	3. število	2. zložena	1. čas	1. ednina: delan, a, o, sem - si - je
				2. dvojina: delana, i, i, sva, e, - sta, e, - sta, e
4. oseba	2. zložena	1. čas	3. množina: delani, e, a, smo, - ste, - so	
			1. perva v vsacem številu: delan, a, o, sem; delana, i, i, sva, e; delani e, a, smo	
	3. število	2. zložena	1. čas	2. druga „ „ „ : „ si; sta, e; ste
				3. tretja „ „ „ : „ je; sta, e; so

A. Glagoli vseh šest verst v nezloženih naklonih.

Nezloženi nakloni		I. versta	II. versta	III. versta	IV. versta	V. versta	VI. versta
1.	Nedoločnik	(nes- <i>ti</i> (da- <i>ti</i>)	mah- <i>ni-ti</i>	sed- <i>e-ti</i>	sad- <i>i-ti</i>	sed- <i>a-ti</i>	sed- <i>ova-ti</i>
a)	namenivnik	(nes- <i>t</i> (da- <i>t</i>)	mah- <i>ni-t</i>	sed- <i>e-t</i>	sad- <i>i-t</i>	sed- <i>a-t</i>	sed- <i>ova-t</i>
b)	prislovni deležnik sedanjega časa	— da- <i>je</i>	—	—	—	sed- <i>a-je</i>	sed- <i>ova-je</i>
2.	Tvorivni priložni deležnik preteklega časa	(nes- <i>e-l, a, o</i> (da- <i>l</i>)	mah- <i>ni-l, a, o</i>	sed- <i>e-l, a, o</i>	sad- <i>i-l, a, o</i>	sed- <i>a-l, a, o</i>	sed- <i>ova-l, a, o</i>
a)	tvorivni prislovni deležnik pretekle- ga časa	(nes- <i>ši</i> (da- <i>v-ši</i>)	mah- <i>ni-v-ši</i>	sed- <i>e-v-ši</i>	sad- <i>i-v-ši</i>	sed- <i>a-v-ši</i>	sed- <i>ova-v-ši</i>
3.	Terpno-pretekli de- ležnik	nes- <i>e-n, a, o</i> (da- <i>n, a, o</i>)	mah- <i>ni-en</i> <i>nj</i>	sed- <i>e-n</i>	sad- <i>i-en</i> <i>j</i>	sed- <i>a-n</i>	sed- <i>ova-n</i>
a)	glagolnik	(nes- <i>e-n-je</i> (da- <i>n-je</i>)	mah- <i>nj-en-je</i>	sed- <i>e-n-je</i>	saj- <i>en-je</i>	sed- <i>a-n-je</i>	sed- <i>ova-n-je</i>
4.	Določnik sedanjega časa 1. oseba v ednini	(nes- <i>e-m</i> (da- <i>m</i>)	mah- <i>ne-m</i>	sed- <i>i-m</i>	sad- <i>i-m</i>	sed- <i>a-m</i>	sed- <i>uje-m</i>
a)	velevnik	(nes- <i>i</i> (da- <i>j</i>)	mah- <i>ni</i>	sed- <i>i</i>	sad- <i>i</i>	sed- <i>a-j</i>	sed- <i>uj</i>
b)	priložni deležnik sedanjega časa	nes- <i>e-jo-č, a, e</i> nes- <i>o-č, a, e</i> da- <i>jo-č</i> (dadoč dadeč)	—	sed- <i>i-jo-č, a, e</i> sed- <i>é-č</i>	sad- <i>i-jo-č, a, e</i> sad- <i>é-č</i>	sed- <i>a-jo-č, a, e</i>	sed- <i>uje-jo-č, a, e</i>
c)	prislovni deležnik sedanjega časa	nes- <i>é</i> dadé	—	sed- <i>é</i>	sad- <i>é</i>	—	—

B. Pomožni glagol: **biti**.

osebe	V nezloženih časih in naklonih				V zloženih časih in naklonih			
	sedanjik	prihodnjik	velevnik	deležniki	pretekličas	pogojnik	želewnik	pogojni želew.
E d n i n a								
1	sem	bodem, bom	—	a) sedanj. priložn. <i>bodoč, a, e</i>	bil, a, o, sem „ si „ je	bil, a, o bi	naj bom *	} naj bi bil a, o
2	si	bodeš, boš	bodi	b) tv. pret. prilož. <i>bil, a, o</i>			naj bo	
3	je	bode, bo	bodi	c) tv. pret. prisl. <i>bivši</i>			naj bova, e	
D v o j i n a								
1	sva, sve	bodeva, e, bova e	bodiva, e	d) trp. pret. <i>bit, a, o</i>	bila, i, i, sva, sve „ sta, ste „ sta, ste	bi	naj bota, e	} naj bi bila i, i
2	sta, ste	bodeta, e, bota, e	bodita, e	e) glagolnik <i>bitje</i>			naj bomo	
3	sta, ste	bodeta, e, bota, e bosta, e	—	f) nedoločnik <i>biti</i>			naj bodo	
M n o ž i n a								
1	smo	bodemo, bomo	bodimo	g) namenivnik <i>bit</i>	bili, e, a, smo „ ste „ so	bili, e, a, bi	—	} naj bi bili, e, a
2	ste	bodete, bote, boste	bodite				naj bomo	
3	so	bodejo, bodo, bojo	—				naj bodo	

* Tudi se rabi: *naj sem, naj je, n. naj bom, naj bo* itd.

C. Sprega sedanjikova in velevnikova po osebah in številih.

Sprega določnega sedanjika				Velevnikova sprega			
E d n i n a				E d n i n a			
1	nes- <i>e-m</i>	sed- <i>i-m</i>	del- <i>a-m</i>	nes- <i>i</i>	sed- <i>i</i>	del- <i>a-j</i>	
2	nes- <i>e-š</i>	sed- <i>i-š</i>	del- <i>a-š</i>	nes- <i>i</i>	sed- <i>i</i>	del- <i>a-j</i>	
3	nes- <i>e</i>	sed- <i>i</i>	del- <i>a</i>				
D v o j i n a				D v o j i n a			
1	nes- <i>e-va, e</i>	sed- <i>i-va, e</i>	del- <i>a-va, e</i>	nes- <i>i-va, ve</i>	sed- <i>i-va, e</i>	del- <i>a-j-va, e</i>	
2	nes- <i>e-ta, e</i>	sed- <i>i-ta, e</i>	del- <i>a-ta, e</i>	nes- <i>i-ta, te</i>	sed- <i>i-ta, e</i>	del- <i>a-j-ta, e</i>	
3	nes- <i>e-ta, e</i>	sed- <i>i-ta, e</i>	del- <i>a-ta, e</i>	—	—	—	
M n o ž i n a				M n o ž i n a			
1	nes- <i>e-mo</i>	sed- <i>i-mo</i>	del- <i>a-mo</i>	nes- <i>i-mo</i>	sed- <i>i-mo</i>	del- <i>a-j-mo</i>	
2	nes- <i>e-te</i>	sed- <i>i-te</i>	del- <i>a-te</i>	nes- <i>i-te</i>	sed- <i>i-te</i>	del- <i>a-j-te</i>	
3	nes- <i>e-jo</i> ó	sed- <i>i-jo</i> é	del- <i>a-jo</i>	naj nesejo (ó)	naj sedijo (é)	naj delajo	

D. Posebne opombe o glagolski spregi

zlasti vsled glasoslovja in lepglasja.

versta	razredi	1. nedoločnik	tvorivni pretekli deležnik		4. terpiivni pretekli deležnik	5. sedanji do-ločnik	6. velevnik	
			priložni	prislovni				
I.	1. s	nes- <i>ti</i>	nes- <i>e-l, sla, o</i>	nes- <i>ši</i>	nes- <i>e-n, a, o</i>	nes- <i>e-m</i>	nes- <i>i</i>	
	2. {	d	sed- <i>ti</i> = ses- <i>ti</i>	sed- <i>e-l</i> (sel)	sed- <i>ši</i>	sed- <i>en</i>	sed- <i>em</i>	sedi
		t	plet- <i>i</i> = ples- <i>ti</i>	plet- <i>e-l</i> (plel)	plet- <i>ši</i>	plet- <i>en</i>	plet- <i>em</i>	pleti
		z	griz- <i>ti</i> = gris- <i>ti</i>	griz- <i>e-l</i>	griz- <i>ši</i>	griz- <i>en</i>	griz- <i>em</i>	grizi
	3. {	b	skub- <i>ti</i> = skub- <i>s-ti</i>	skub- <i>e-l</i>	skub- <i>ši</i>	skub- <i>en</i>	skub- <i>em</i>	skubi
		p	trep- <i>ti</i> = tep- <i>s-ti</i>	trep- <i>e-l</i>	trep- <i>ši</i>	trep- <i>en</i>	trep- <i>em</i>	tepi
	4. {	g	seg- <i>ti</i> = se-č- <i>i</i>	seg- <i>e-l</i>	seg- <i>ši</i>	seg- <i>en</i> = sežen	seg- <i>em</i> = sežem	segi = sez- <i>i</i>
		k	sek- <i>ti</i> = se-č- <i>i</i>	sek- <i>e-l</i>	sek- <i>ši</i>	sek- <i>en</i> = sečen	sek- <i>em</i> = sečem	seki = sec- <i>i</i>
	5. {	m*	zm**- <i>ti</i> = že- <i>ti</i>	že- <i>l</i>	žem- <i>ši</i>	že- <i>t</i>	žme- <i>m</i>	žm- <i>i</i>
		n*	čn***- <i>ti</i> = če- <i>ti</i>	če- <i>l</i>	čen- <i>ši</i>	če- <i>t</i>	čne- <i>m</i>	čn- <i>i</i>
6. {	* A	**ž A ti = ***č A ti						
	l	ml- <i>ti</i> = mle- <i>ti</i>	mlel	mle- <i>v-ši</i>	mlet (mlen)	mel- <i>j-em</i>	melji = mli	
		r	zr- <i>ti</i> = zre- <i>ti</i>	zrel = zerl	zer- <i>v-ši</i> zerši	zret = zert	zre- <i>m</i>	zri
7. {	a	tr- <i>ti</i> = tre- <i>ti</i>	trel = terl	ter- <i>v-ši</i> terši	tret = tert	tre- <i>m</i> = terem = tarem	ter- <i>i</i>	
		bra- <i>ti</i> (br)	bra- <i>l</i>	bra- <i>v-ši</i>	bra- <i>n</i>	br- <i>em</i> = ber- <i>em</i>	ber- <i>i</i>	
	e	gna- <i>ti</i> (gn)	gna- <i>l</i>	gna- <i>v-ši</i>	gna- <i>n</i>	gn- <i>em</i> = gen- <i>em</i> = žen- <i>em</i>	žen- <i>i</i>	
		gre- <i>ti</i>	grel	gre- <i>v-ši</i>	gre- <i>t</i>	gre- <i>j-em</i>	gre- <i>j</i>	
i	ple- <i>ti</i>	ple- <i>l</i>	ple- <i>v-ši</i>	ple- <i>t</i>	ple- <i>v-em</i>	ple- <i>v-i</i>		
	li- <i>ti</i>	lil	li- <i>v-ši</i>	lit	li- <i>j-em</i>	li- <i>j</i>		
u	ču- <i>ti</i>	čul	ču- <i>v-ši</i>	čut	ču- <i>j-em</i>	-ču- <i>j</i>		

versta	razred	nedoločnik	tvorivni pretekli deležnik		terpivni pretekli deležnik	sedanji določnik	velevnik
			a) priložni	d) prislovni			
II.	1.	dvig-ni-ti	dvig-ni-l, a, o	dvig-ni-v-ši	dvig-ni-en (njen) a, o	dvig-ne-m	dvig-ni
	2.	b. p. v. (kap-ni-ti=ka-ni-ti k. t. (tisk-ni-ti = tisniti)	ka-ni-l tisnil	ka-n-i-v-ši tisnivši	ka-nj-en tisnjen	kan-ne-m tisnem	ka-ni tisni
III.	1.	sed-e-ti	sed-e-l	sed-e-v-ši	sed-e-n, a, o	sed-i-m	sed-i
	2.	{ č krič-e-ti = kričati š sliš-eti = slišati ž mež-eti = mežati (živ-e-ti terp-e-ti	krič-e-l = kričal slišel = slišal mežel = mežal živel terpel	kričevši-kričavši sliševši = slišavši meževši-mežavši živevši terpevši	kričen = kričan slišen = slišan mežen = mežan živen = življen terpen = terpljen	kričim slišim mežim živim terpim	kriči sliši meži živi terpi
IV.	1.	{ š suš-i-ti ž vlož-i-ti č mrač-i-ti	suš-i-l vložil mračil	suš-i-v-ši vloživši mračivši	suš-i-en = sušen vlož-i-en = vložen mrač-i-en = mračen	suš-i-m vlož-i-m mrač-i-m	suš-i vlož-i mrač-i
	2.	{ l del-i-ti n zvon-i-ti r stor-i-ti	delil zvonil storil	delivši zvonivši storivši	del-i-en = del-j-en zvon-i-en = zvon-j-en stor-i-en = stor-j-en	delim zvonim storim	deli zvoni stori
	3.	{ b treb-i-ti p top-i-ti m lom-i-ti v lov-i-ti	trebil topil lomil lovil	trebivši topivši lomivši lovivši	treb-i-en = treb-l-j-en top-i-en = top-l-j-en lom-i-en = lom-l-j-en lov-i-en = lov-l-j-en	trebim topim lomim lovim	trebi topi lomi lovi
		d rod-i-ti s mes-i-ti z laz-i-ti t zlat-i-ti st pust-i-ti	rodil mesil lazil zlatil pustil	rodivši mesivši lazivši zlativši pustivši	rod-i-en = roj-en mes-i-en = meš-en laz-i-en = laž-en zlat-i-en = zlač-en pust-i-en = pušč-en	rodim mesim lazim zlatim pustim	rodi mesi lazi zlati pusti
		nedoločnik	tvorivni pretekli deležnik a) priložni b) prirečni		terpivni pretekli deležnik	sedanji določnik	velevnik
V.	1.	del-a-ti	del-a-l	del-a-v-ši	del-a-n, a, o	del-a-m	del-a-j
	2.	{ b gib-a-ti p kop-a-ti m drem-a-ti v zev-a-ti	gibal kopal dremal zeval	gibavši kopavši dremavši zevavši	giban kopan dreman zevan	gib-am-gib-lj-am=giblj-em kop-am-kop-lj-am=koplj-em (drem-am)-drem-lj-am=dremlj-em zev-am-zev-lj-am=zevlj-em	gibaj, giblji kopaj, koplji dremaj, dremlji zevaj, zevlji
		{ d glod-ati h pih-ati s pis-ati g lag-ati z plez-ati e klic-ati k jok-ati t trepet-ati sk isk-ati st hrust-ati	glodal pihal pisal lagal plezal klical jokal trepetal iskal hrustal	glodavši pihavši pisavši lagavši plezavši klicavši jokavši trepetavši iskavši hrustavši	glodan pihan pisan lagan plezan klican jokan trepetan iskan hrustan	glod-am=gloj-am=gloj-em piham-piš-am=piš-em (pizam)-piš-am=piš-em lagam-laž-am=laž-em plezam=plež-am=plež-em (klicam)=klic-am=klič-em jokam-joč-am=joč-em trepetam-trepeč-am=trepeč-em (iskam)-išč-am=išč-em hrustam=hrušč-am=hrušč-em	glodaj, gloj pihaj, piši (pisaj), piši lagaj, laži plezaj, pleži (klicaj), kliči jokaj, joči trepetaj trepeči iskaj, išči hrustaj, hrušči
VI.		dvig-ova-ti	dvig-ova-l	dvig-ova-v-ši	dvig-ova-n	dvig-uje-m	dvig-uj

E. a) Nepravilni glagoli.

1.

korenika	nedoločnik	tvorivni pretekli deležnik		terpivni pretekli deležnik	sedanji do- ložnik	velevnik
		a) priložni	b) prislovni			
znad- dad- ved- jed-	(znadti) = zna- <i>ti</i> (dadti) = da- <i>ti</i> (vedti) = ved- <i>i-ti</i> (jedti) = jes- <i>ti</i>	znal, a, o dal, a, o ved- <i>i-l</i> , a, o jed- <i>el</i> =je- <i>l</i> , a, o	po- <i>zna-v-ši</i> do- <i>da-v-ši</i> ved- <i>ši</i> jed- <i>ši</i>	znan, a, o dan, a, o ved- <i>e-n</i> , a, o jeden, a, o	(znadem) = znam (dadem) = dam (vedem) = vém (jedem) = jém	znaj daj vej (vedi) jej

2. sprega v sedanjiku

Ednina			D v o j i n a			M n o ž i n a		
1	2	3	1	2 in 3		1	2	3
znam,	znaš,	zna	znava, e	znata = znasta	(znadeta) e	znamo,	znate=znaste	(znadete), znajo=znado — (znadejo)
dam,	daš,	da	dava, e	— dasta	(dadeta) e	damo,	— daste	(dadete), dajo=dadó=dadé (dadejo)
vem,	veš,	ve	veva, e	— vesta	(vedeta) e	vemo,	— veste	(vedete), vejo=vedó — (vedejo)
jem,	ješ,	je	jeva, e	— jesta	(jedeta) e	jemo,	— jeste	(jedete), jejo=jedó — (jedejo)
grem,	greš,	gre	greva, e	— gresta	(gredeta) e	gremo,	— greste	(gredete), grejo=gredó — (gredejo)

b) Pomanjkljivi ali nepopolni glagoli.

korenika	nedoločnik	tvorivni pretekli deležnik		terpivni pretekli deležnik	sedanji do- ložnik	velevnik	Opomin:
		a) priložni	b) prislovni				
gred-	—	—	—	—	(gredem) = grem	—	{ gredé gređoč
id-	(id-ti) = iti	(idel, idla, idlo)	od- <i>id-ši</i>	iden, a, o	idem	idi = i	{ najti najdel najđši najden najdem najdi našel
šed-	—	(šedel) = šel, šla, o	pri- <i>šed-si</i>	—	—	—	

F. Prehaja glagolov iz verste v versto.
(Nekoliko zgledov.)

Korenika	I. versta	II. versta	III. versta	IV. versta	V. versta		VI. versta
					a.	b.	
nes	nos- <i>ti</i>	—	—	nos- <i>i-ti</i>	naš- <i>a-ti</i>	naš- <i>ava-ti</i>	naš- <i>eva-ti</i>
tres	tres- <i>ti</i>	tres- <i>ni-ti</i>	—	tros- <i>i-ti</i>	tres- <i>a-ti</i>	tres- <i>ava-ti</i>	tres- <i>ova-ti</i>
sed	sed- <i>ti</i> = sestti	—	sed- <i>e-ti</i>	sad- <i>i-ti</i>	(sed- <i>a-ti</i>) (saj- <i>a-ti</i>)	sed- <i>ava-ti</i>	(sed- <i>ova-ti</i>) (saj- <i>eva-ti</i>)
griz	griz- <i>ti</i> = gristi	griz- <i>ni-ti</i>	—	plot- <i>i-ti</i>	griz- <i>a-ti</i>	griz- <i>ava-ti</i>	grizovati
plet	plet- <i>ti</i> = plesti	—	—	—	plet- <i>a-ti</i>	plet- <i>ava-ti</i>	plet- <i>ova-ti</i>
tep	tep- <i>ti</i> = tep- <i>s-ti</i>	—	—	—	tep- <i>a-ti</i>	tep- <i>ava-ti</i>	tep- <i>ova-ti</i>
pek	pek- <i>ti</i> = peči	—	—	—	pek- <i>a-ti</i>	pek- <i>ava-ti</i>	pek- <i>ova-ti</i>
čn	čn- <i>ti</i> = četi	—	—	—	čnj- <i>a-ti</i>	—	—
žm	žm- <i>ti</i> = že- <i>ti</i>	—	—	—	žem- <i>a-ti</i>	—	—
br	bra- <i>ti</i>	—	—	gon- <i>i-ti</i>	bir- <i>a-ti</i>	bir- <i>ava-ti</i>	bir- <i>ova-ti</i>
gn	gna- <i>ti</i>	—	—	—	ganj- <i>a-ti</i>	ganj- <i>ava-ti</i>	—
zr	zreti	—	—	—	zer- <i>a-ti</i>	zer- <i>ava-ti</i>	—
gr	greti	—	—	—	—	—	—
li	li- <i>ti</i>	—	—	—	(gre- <i>v-a-ti</i>) (gre- <i>j-a-ti</i>) (li- <i>v-a-ti</i>) (li- <i>j-a-ti</i>) čü- <i>v-a-ti</i>	—	—
čü	čüti	—	—	—	pik- <i>a-ti</i>	pik- <i>ava-ti</i>	—
pik	—	pik- <i>ni-ti</i>	—	pič- <i>i-ti</i>	tisk- <i>a-ti</i>	tisk- <i>ava-ti</i>	tisk- <i>ova-ti</i>
tisk	—	(tisk- <i>ni-ti</i>) = tismiti	(tisk- <i>eti</i>) = tiščati	—	trep- <i>a-ti</i>	trep- <i>ava-ti</i>	trep- <i>ova-ti</i>
trep	—	(trep- <i>ni-ti</i>) = treniti	—	—	prask- <i>a-ti</i>	prask- <i>ava-ti</i>	prask- <i>ova-ti</i>
prask	—	(prask- <i>ni-ti</i>) = prasniti	(brenk- <i>eti</i>) = brenčati	—	brenk- <i>a-ti</i>	brenk- <i>ava-ti</i>	brenk- <i>ova-ti</i>
brenk	—	brenk- <i>ni-ti</i>	bel- <i>e-ti</i>	bel- <i>i-ti</i>	—	—	bel- <i>ova-ti</i>
bel	—	—	čern- <i>e-ti</i>	čern- <i>i-ti</i>	—	—	čern- <i>ova-ti</i>
čern	—	—	—	zvon- <i>i-ti</i>	zvanj- <i>a-ti</i>	—	—
zvon	—	—	—	top- <i>i-ti</i>	tap- <i>lj-a-ti</i>	—	—
top	—	(top- <i>ni-ti</i>) toniti	—	lom- <i>i-ti</i>	lam- <i>lj-a-ti</i>	—	—
lom	—	—	—	lov- <i>i-ti</i>	lav- <i>lj-a-ti</i>	—	—
lov	—	—	—	pust- <i>i-ti</i>	pušč- <i>a-ti</i>	—	—
pust	—	—	—	sta- <i>v-i-ti</i>	(sta- <i>j-a-ti</i>)	—	—
sta-	sta- <i>ti</i>	(stan- <i>iti</i>) = stanem	—	—	(da- <i>v-a-ti</i>) (da- <i>j-a-ti</i>)	—	—
da-	da- <i>ti</i>	—	—	—	—	—	—
prerok	—	—	—	—	—	—	prerok- <i>ova-ti</i>
kralj	—	—	—	—	—	—	kralj- <i>eva-ti</i>

Glagoli

ozir doverševanja djanja.

Glagoli ozir doverševanja djanja so	I. veršivniki kažejo, kaj se <i>ravno dela</i> ali <i>godí</i> ; in so trojni:	1. veršivni (durativni) pripovedujejo le, de se kaj neprenehoma godi: <i>nesem, vedem, vezem, iti (grem), stati leteti</i> itd.	2. ponavljavni: (iterativni) kažejo djanje, ki se večkrat godi ali ponavlja: <i>nosim, vodim, vozim, hodim, stavati, letati</i> itd.	3. opetovavni (frekventativni) pomenjajo, da se neprenehano djanje rado ali navadno ponavlja: <i>vzdihovati, dodelavati, iznašati, dovažati, uhajati</i> itd.
	II. doveršivniki pomenjajo, da je kaj dodelano ali doveršeno, in so dvojni	1. nepogojivno doveršivni ki kažejo le, da se je kaj dodelalo: <i>usesti se, vzdigniti</i>		
		2. pogojivno doveršivni, ki zraven doveršenja tudi kažejo	b) da se je kaj ob kratkem ali nekoliko zgodilo: <i>popeljem, ponese, poigram</i> itd.	c) da se je djanje, ki se je večkrat godilo, dodelalo ali doveršilo : <i>iznositi, posekati, nanositi se</i> itd.

Nekoliko zgledov.

1.

ječim	jekam	—	jeknem	zajeknem	prejekam
brenčim	brenkam	pribrenkavam;	brenknem	pobrenknem	zabrenkam
derčim	derkam	zderkavam;	derknem	zabrenčim	zaderkam
bežim	begam	pobegujem;	begnem	pobegnem	—
klečim	po-klekam	poklekujem;	pokleknem	—	—
—	vzdigam	vzdigujem;	vzdignem	—	—
nesem	nosim	znašam;	znesem	ponese	iznosim
vedem	vodim	navajam;	zvedem	povedem	izvodim
grem	hodim	vhajam;	pridem	pohodim	—

2.

Tri dni sem *delal*, danes popoldne sem pa *dodelal*.

Kamen s te višočine tri sekunde *pada*, preden na tla *pade*.

Zidar kamen *vzdiga*, pa ga vender ne *vzdigne*.

Včeraj je *umiral*, pa še le danes je *umerl*.

Šivilja oblačilo *šiva* in *šiva*, ali vender ga danes ne *sešije*.

Kadar brat *brenkne*, sestra *pobrenkne*, hlapec *zabrenka*, takrat ti *brenkaš*, jest ti *pribrenkavam*, in struna *brenči*.

Urar uro *popravlja* in *popravlja*, ali *popravi* je ne.

Zdravnik me *ozdravlja*, ali *ozdravi* me ne.

Zidar je stavil, da *vzdigne* kamen; loti se ga, ga *vzdiga*, pa ga ne *vzdigne*, še *premakne* ga ne.

Delavcu je treba začeti *delati*, preden kaj *dodeta*.

Pisar *piše* in *prepisava*, a ne *spiše* in ne *prepiše*.

Bratje so vidili Jožefa *iti*; Jožef k bratom *gre* in *pride* k njim.

Voda v strugi *vpada*, preden *vpade*.

Cerkniško jezero *vsahuje*, preden *vsahne*.

Ne *govóri*; ne *idi*, ne *hodi*, ne *kradi*, ne *prizanašaj*, ne *delaj*.

Sestra mi pravi: *pojdi sem*, pa ne *idi (hodi) tje*.

Drobna ptičica na vertu *zapoje*, in vertnar jo *zastliši peti*; rad bi jo *vjel*, pa mu kmali iz verta *zleti*. Drugi dan ptičica zopet na vert *prileti*, se *usede* na košato lipo, in pol ure (neprenehoma) *poje*; ptičar tihoma *leze* pod drevo; ko pod lipo *prileze*, ptičica *odleti*. Ptičica dan za dnevom na vert *priletava* in ondi *prepeva*; ptičar *lazi* za njo, ter jo *zalazva* in *vlavlja*, ali ptičica mu vedno *odletava*. Naj velja, kar hoče, *vjeti* jo hočem, — si misli —, toraj se trudi, jo tri dni *lovi* in *lovi*, pa še le četerti dan *vlóvi (vjame)*; toda ko jo *deva* v kletko, mu *uide*, in zopet na drevo *zleti*.

VII. spregled:

Prislov.

k r a j a			č a s a		kakó?	terditve in nikanja	zakaj?	čemu?
kje?	kam?	od kod?	kedaj?	doklej?				
{tu, tu-le {tukaj, tukaj-le {tam, tam-le {tamkaj, -kaj-le ondi doli gori zdolaj zgoraj notri zunaj, vné spredej zadej blizo daleč drugej domá nikjer povsod semtertje poleg štric proč vsred itd.	sem, semle lesem tje, tje-le doli gori noter vun, ven spred zad blizo daleč drugam domú nikamor kamorkoli kviško. dalje naprej nazaj narazen saksebi navzdol vkréber nekam itd.	tod ondod onod od zdolaj od zgoraj od notri od zunaj od spredej od zadej od blizo od daleč drugod od doma od nikjer od povsod od sem ter tje itd.	tedaj takrat sedaj, zdaj kedaj (nikdar (nikoli (vselej (vsikdar kmali koj (h krati (berž (skorej danes davi drevi nicoj jutri zajtro včeraj snoči zjutraj dopoldne popoldne zvečer zgodaj (rano (zarano še, uže, ure letos lani davno (potem (potlej vsčasi itd.	doklej dokler doslej (dosehmal (dosehdob (doslej vedno neprenehoma zmiraj vselej itd.	tako kakor hitro nagloma počasi nalašč napak nevtegoma sčasoma rad (skupej (vkupej zastonj vedoma nevedoma vidoma nevidoma všeč enako inako jako komaj križem nikakor samotež skrivaj tikoma zlast ritnisko znak itd. lepo lepše najlepše dobro boljše najboljše itd.	da se ve da (res (zares kaj pa da gotovo (blezo (berž ko ne (morde (morebiti ne nak nikar javalne mar ne bojè ali itd.	zato zatoraj zategavoljo	za to

VIII. spregled: Predlog.

2				3	4	5	6	3 & 4	4. kam?	4. kam?	2. kdaj?
a	b	c	d						5. kje?	6. kje?	4. kam?
brez	izmed-zmed	blizo	konec	k-h	čez	o	s = z	zoper n. p.	na	med	za
do	iznad-znad	okrog	kraj	proti	skoz	pri		meni zoper	ob	nad	n. p.
iz	izpod=spod	memo	krog	naproti				zopermene	po	pod	za dné
od	izpred=spred	okoli	namesti	nasproti					v	pred	za vert
s, z	izza	poleg	sred						n. p.	n. p.	za ver-
	zverh	posred	verh	Opomin: brez-, do-, iz-, k-, med-, na-, nad-, o-, ob-, od-, po-, pod-, pred-, pri-, raz-, s-z-, v-, za-; — pa-, pra- (pred-), pre-, pro-, u-, vz-, vs-, (v-z-); — izpod-, poraz-, preob-; — spreob- itd.				na vert,	med nas	tom	
	izposred	prek	zavoljo					na vertu	med na-	mi	
		razun	zastran								
		zraven									
		tik									

IX. spregled: Veznik.

A. v samostavnih stavkih			B. v nesamostavnih stavkih						
vezivni	ločivni ali nasprotni	terdivni	kraja	časa	primere	vzroka	na-mena	pogoje	pripuščenja
in, ter, pa tudi še potem na to dalje pervič {zadnjič {poslednjič verh tega ne-le-ampak tudi ne - ne nekaj - nekaj kot, kakor namreč	ali pa ampak temuč=temveč vender {toda {ali ali - ali saj {sicer {drugači ne - temuč	{zakaj {kajti zatorej po tem takim tedaj tem {za tega voljo {za tega delj	kjer kamor odkoder	ko kedar dokler kar s čim da	{kakor {kot nego ko od kolikor- toliko	ker da	da	{jako {če da ko bi sicer	čeravno akoravno dasiravno ako tudi če tudi dasitudi

Pristavek o medmetu.

Z n a m n j a						
1. veselja	2. žalosti	3. začudenja	4. spodbade	5. zamolklega klicanja	6. gnjušenja	7. hude bolečine
ju! juhej! hoj! hajsa! hopsa! hopsasa!	oh! joj! ojmene! ojemnasta! gorjé! žali Bog! pač res!	o! dete! dete vender! plentaj! bez te plentaj! raca na vodi! ni mogoče! hentaj ga! hencaj!	ala! hola! no! nu! na, nata, nate! nuj, nujta, nujte! jeli, jelita, jelite! lej, lejta, lejte! bali, balita, balite!	st! pst! oj! čaj! čaj čaj! čajte! nikar, nikarta, e!	pej! pej te bodi! bà! bàh!	as! as as! ast! asa! os! ost! oh!

X. spregled:

Stavkoslovje ali skladnja.

Nekoliko zgledov.

I. v samostavnih stavkih.

1. **Pasem**; pasel sem, bom; — ne pasem, pasel nisem.
2. **Pastir pase**; pastir ne pase.
3. **Kteri pastir (ne) pase?** kteri pastir ne bo pasel?
4. **Pastir čedo pase**; čedo pasem.
Pastir pase čedo, ktero sem mu zročil.
5. Pastir, čedo pasi; pastir, pasi čedo!
6. Pasel sem (bom) čedo; čedo sem (bom) pasel.
7. Pastir **je** (bo) čedo pasel: pastir je (bo) pasel čedo.
8. **Pastir bratu čedo pase.**
9. Pastir je bratu čedo pasel.
10. **Bolehni pastir mojemu bratu veliko čedo danes na vertu pase.**
11. **Bratov pastir je sosedovo čedo na tetinem vertu pasel.**
12. Pastir mojega brata je čedo njegovega soseda na malem vertu svoje tete danes pasel.
13. Mojega brata pastir je njegovega soseda čedo na malem vertu svoje tete pasel.
14. Mladi pastir mi (nama, nam) čedo pase.
15. Mladi pastir **mu je** (mu bo) čedo pasel.
16. Mladi pastir **sem**, (si, sva, sta, smo, ste, so) **mu** čedo pasel (pasla, pasli).
17. Mladi pastir je **meni** čedo pasel.
18. Ljubi **moj** pastir, čedo skerbno pasi.
19. Pastir **se nas** boji, čedo na našem vertu pasti.
20. Pastir **hoče, (more, ima)** iti past mojo čedo.

II. v nesamostavnih stavkih.

1. **Ko (ne) pasem**, veselo prepevam; ko ni pasel, ni prepeval.
2. **Ko (ne) pase pastir**, veselo prepeva; ko ni pasel, je veselo prepeval.
3. Pastir, kteri pase, (kteri je, bo, pasel), je prepeval.
4. **Ko pastir pase čedo**, prepeva.
5. Pastir, rečem ti, da pasi čedo.
6. Ko sem (bom) pasel čedo, ali ko sem (bom) čedo pasel, sem (bom) prepeval.
7. Pastir, kteri je (bo) pasel čedo (ki je, bo, čedo pasel,) je (bo) prepeval.
8. Rekel je, da pastir bratu pase čedo.
9. Pastir, ki je (bo) bratu čedo pasel, je (bo) prepeval.
10. Bolehni pastir, ki danes na vertu pase mojemu bratu čedo, nič ne prepeva.
11. Bratov pastir, ki je sosedovo čedo na tetinem vertu pasel, je veselo prepeval.
12. Ko je pastir mojega brata danes pasel čedo njegovega soseda na malem vertu svoje tete, je veselo prepeval.
13. Ko je mojega brata pastir njegovega soseda čedo pasel na malem vertu svoje tete, veselo je prepeval.
14. Mladi pastir, ki **mi (nama, nam)** pase čedo, veselo prepeva.
15. Mladi pastir, ki **mi je (mi bo)** čedo pasel, je (bo) veselo prepeval.
16. Mladi pastir, ki **sem (si, sva, sta, ste, so)** mu čedo pasel, sem (**si**) veselo prepeval.
17. Mladi pastir, ki **je** (bo) **meni** čedo pasel, je (bo) veselo prepeval.
18. Ljubi moj pastir, ako mi skerbno paseš čedo, dobro te bom plačal.
19. Pastir, ki se nas boji, noče pasti čede na našem vertu.
20. Pastir, ki je hotel (imel, mogel) iti čedo past, ni prepeval.

Košuta in vinska terta.

Košuta se je lovcem za vinsko terto skrila, in potuhnila. Lovci memo gredé je ne vidijo, in odidejo. Zdaj meni, da se ji ni več bati: začne se po terti spenjati in objedati mladice. Šum in lomast pa lovci zaslišijo, in se vernejo; za terto zver zagledajo, ter jo ustrelé. Prav mi je, košuta umiraje reče, ker sem se nad svojo zavetnico nehvaležno pregrešila.

Kdor s hudim vračuje dobrote, maščevanju ne odide.

XI. Splošni spregled: Besedoslovja ali skladja,

ki uči postave, po katerih se besede obrazijo in z besedami zlagajo.

Opomin: Skladje iz čistih korenin prvotno, iz obraženih besedi pa drugotno imenujemo.

A. Kako se besede obrazijo ali iz korenin izpeljujejo.

Besede se:	I.	obrazijo	1. brez pristavka, V ta namen je paziti na korenike, ki so dvoje:	1. glasniške, t.j. na glasnik in sicer na	2. seglasni- ške, t.j. na kak seglasnik; in te imajo v sebi kak glasnik, in sicer	1) a: kra-, sta-	2) i: bi-, zi-	3) u: du-, ku	4) é: de-, pe	5) r: dr-, dr-, vr-, br-	6) a: drag-, mah	7) i: vid-, vis-, vik-, kis-	8) u: ljub-, trup-	9) e: greb-, lez-, bred-	10) o: god-, dom-	11) (r) è: sèl-, gèb-, krèh-, lèp-	12) l: dl-, dlg-, vlk-, mld-	13) r: vrh-, grh-, vrt-, grm	14) i: gradi-, plati-, pusti-, vreti-
						o: berd-o	e (je): pleč-e, lic-e	je (ije): vesel-je, bit-je, sad-je, znož-je	a: sta-j-a, ši-j-a, ve-j-a, vlad-a, rék-a, vod-a	ja (ja): žel-ja, maz-ja (maža), tok-ja (toča), griz-ja (griza)	ija: kmet-ija, zidar-ija, podert-ija	(ij) ji: bab-ji, koz-ji, krav-ji, otrok-ji (otročji)	aj: luč-aj, stež-aj, (stez-aj), strel-aj, tek-aj, (teč-aj)	eja: ver-eja					
						1. glasniški, t.j. ki se začinja z glasnikom in sicer	1. kacegajezičnika:	l: l, lo, la, lja, liv=ljiv, lik, el-elj, ela, ol-ulj, ulja, él-la, ila	r: r, ro, ra, ar, er, ero, or, ira	n: n, (sn, zn), no, na, nja, an, ana (an), en, in, ina,inja, èn, én, un, eno									
						2. s pri- stavkom, ki je dvojin	2. „ zobnika:	t: t, to, ta, taj, st, tva=tev, stvo, ter (tel), tel, tér, tir, at, ast, it, ot, et, ota, èt, ito, et (e)	d: d, do, da, ada, ad, edo										
						2. seglasniški, ki ima v sebi	3. „ ustnika:	b: ba, eb	v: v-ov, av, ava, iv, ivo, iva	m: m, mo, ma, men=me (A), men, man, mno									
							4. „ goltnika:	k: k, ik, čik, ko, ka, ok, ak, ek, sk	g: g, ga, og, iga	h: h, ha, aha, uh, uha									
							5. „ sikavca:	c: c, (èc), ce, ca, ica, ec (enc=Ac)	s: s, es=0										
							6. „ šumnika:	j: jì, eji	š: ši, ejši, še, aš, oš	ž: ž, ež, až, uža, už	č: č, ič, ča, če, išče.								
							1. prilogi	a) s samostavniki: belorok, golorok, gologlav, krivover, terdovrat	b) s predlogi: brezbog, brezzob, ubog	c) s prislovom ne: ne-umen, ne-dolžen									
							2. samo- stavniki	a) s samostavniki: vinograd, kolovoz, senožet, vodotoč, červojed, bukvoez	b) s prilogi: dobrovolj-ec, krivover-ec, gerdogled	c) s zaimki: samomor, svojoglav	d) s števnik: stoklas (steklas), trinog, triglav	e) s prislovom ne: nečast, nemir							
							3. glagoli	a) s predlogi: dodati, izdati, razdati	b) s prislovom ne: nesem (nitem), ne-imam (nimam), ne-hočem (nočem)										

Posebni spregled

besedoslovja ali skladja.

A. Brez pristavka.

Korenike, ki se brez pristavka obrazijo v besede so:

	versta	na
1. glasniške, t. j. na glasnik, in sicer	1	a { ki se stopnja v { aj : kra-kraj, da-daj (prodaj) av : sta-stav (ustav), (pla-plav)
	2	i { ki se stopnja v { oj : bi-boj, vi-voj (povoj), gni-gnoj, di-doj (dojiti), pi-poj (pojiti) ov : zi-zov, kri-krov, ri-rov kli-kal (kaliti), li-lij = liv (naliv)
	3	u { ki se stopnja v { av : du-daviti, dru-drav (zdrav), slu-slav (Vences-lav) ov : ku-kov, slu-slov (blago-slov, naslov), nu-nov
	4	é { ki se stopnja v { ej : de-dej (zlo-dej) ev : pe-pev (na-pev), de-dev (o-dev), se-sev (po-sev), mle-mlev
	5	r { ki se stopnja v { ar : dr-dar (udar), žr-žar (žarek) er : dr-der (strehoder), pr-per (sroko-per) ir : vr-vir, žr-žir, tr-tir or : br-zbor, vr-za-vor, gvr-govor (gvor), dvr-dvor
I. enozložne (per-votne) in sicer	6	a nespremenjena korenika je tudi beseda: drag, kaz, klad, prah, rast, slad, hlad
	7	i { 1. korenika se ne spremeni: vid, dvig, tik, nik, pisk, tisk, tih, sir, rig 2. i se stopnja v e : vis-ves-iti, mis-mes-iti, snig-sneg, tisk-tesk (soteska) 3. i " " " u : vik-vuk, dih-duh, slih-sluh, stid-stud 4. i " " " va : kis-kvas, hit-hvat (hvatati)
	8	u nespremenjena korenika je tudi beseda: kus, skus, ljub, trup (truplo), ljud, kup
	9	e { 1. korenika se ne spremeni: greb (pogreb), klep, med, met, breg, beg, kres, tek 2. e se stopnja v a : lez-laz (prelaz), rez-raz (obraz), sed-sad 3. " " " " o : greb-grob, bred-brod, ved-vod, vez-voz, leg-log, nes-nos
	10	o nespremenjena korenika je tudi beseda: god, dom, zvon, kop, top, hod, glob, kos
2. seglasniške, t. j. na seglasnik, kipa imajo v sebi kak glasnik in sicer	11	(b) è { 1. ali ostane: sèl (pos-èl), tèk (vo-tèk), šev, pès, žèg (o-žeg) 2. ali se stopnja v i : gèb - gib, dèh - dih 3. " " " " u : glèh - gluh, krèh - kruh, mèd - mud, sèh - suh 4. " " " " e : lep-lep, mèn - men (pomen), svèt - svet, cvèt - cvet
	12	l { 1. se stopnja v ol : vl-ol (dovolj), dl-dol, kl-kol, dlg-dolg, mlk-molk, plž-polž 2. " " " la : vlk-vlak, dlk-dlak-a, mld-mlad, mlt-mlat-ev, plh-plah, slb-slab
	13	r { 1. ali ostane: vrh (vèrh), grb (gèrb), grd (gèrd), krt (kèrt), prt (pèrt) vrt (vèrt) 2. ali se stopnja v re : grh-gréh, črp-črep 3. " " " " ra : vrt-vrat, grd-grad, krt-krat-ek, mrz-mraz, mrk-mrak 4. " " " " ro : grm-grom, rd-rod, hrm-hrom
II. dvo-zložne (drugotne)	14	glasnične, na { i { se skerči v j in potem se ravna po glasoslovnih pravilih: vrači-vračj = vrač, gradi-grajj = graj (ograj), plati-platj = plačj = plač, pusti-pustj = puščj = pušč (napušč), vreti-vretj = vrečj = vreč = verč

B. Skladnje s pristavki.

Pristavki so: a) glasniški in b) seglasniški.

a) glasniški.

- Glasniški pristavki so:
1. **o**: brd-o, drev-o, mlek-o, per-o, čel-o (tl-a iz tl-o)
 2. **e (je)**: morj-e, pleč-e, kop-je, lice (ie)
 3. **je (ije)** se pristavlja

}	se pristavlja	{	a) prilogom: vesel-je, zdrav-je						
			b) terp. deležnikom: bit-je, spočet-je, čut-je, zelen-je, bran-je, pisan-je, žgan-je						
			c) samostavnikom <table style="margin-left: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr> <td rowspan="2" style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td>nezloženim</td> <td>verb-je, grozd-je, drož-je drev-je</td> </tr> <tr> <td>zloženim:</td> <td>kamen-je, list-je, per-je</td> </tr> <tr> <td colspan="2"></td> <td></td> <td>vzglavje, znožje, naročje, pogorje, posavje</td> </tr> </table>	}	nezloženim	verb-je, grozd-je, drož-je drev-je	zloženim:	kamen-je, list-je, per-je	
}	nezloženim	verb-je, grozd-je, drož-je drev-je							
	zloženim:	kamen-je, list-je, per-je							
			vzglavje, znožje, naročje, pogorje, posavje						
 4. **a**

}	1. k prvotnim korrenikam	{	a) na glasnik in sicer na:	a: sta-a = sta-j-a ali sta-v-a
				i: ši-a = ši-j-a, (mi-j-a) = mi-j-e
}	b) na seglasnik, ki imajo v začetku ali sred sebe glasnik in sicer:	{	u	av: slu-slav-a, tru-trav-a
			ov: ku-kov-a, snu-snov-a	
}	2. k obraženim na i:	{	é	ve-ve-j-a, de-ode-ja
			l	al: hvl-hval-a, skl-skal-a, (sl-sla)
}	(1A)	{	ol	pl-pol-a
			r	ar: pr-par-a, čr-čar-a
}	(1B)	{	a	vlad-a, žab-a, klad-a, uzda (ujzda)
			i	(u-ima, šib-a)
}	(1C)	{	u	strug-a, kljuk-a
			e	(žen-a, plev-a, sed-se-seda, vez-zveza, seg-pri-seg-a ved-vojvoda, leg-naloga, step-stop-a, lek-loka, mek-mok-a)
}	(1D)	{	o	vod-a, groz-a, kos-a, nog-a, pon-spona, gob-a
			pologlasnik	(a) ostane: tēma-tēma, mēzd-mēzda, mēzg-a
}	(1E)	{	b) v u	mēh-muha, red-rud-a
			c) v é	zved-zvėzda
}	(1F)	{	l	ol: slz-solz-a, stlp-stolp-a
			la	vlg-vlag-a, vlk-povlak-a, mlk-mlak-a
}	(1G)	{	a) krp-krp-a, prg-a, crt-a	
			b) v ré	srd-srėd-a
}	(1H)	{	c) v ra	brd-brad-a, prsk-prask-a, grd-grad-a, drg-a, svrk-svrak-a (srak-a)
			i	gib-gub-a, zguba, poguba
 5. **ja**

}	(1A)	{	pervotnim:	vraž-ja = vraš-a, greb-ja = greb-l-j-a = grebja, žel-ja = šelja, žed-ja = žej-ja = šejja, leg-ja = lež-ja = leša, maz-ja = mažja = maša, tok-ja = točja = toča, griz-ja = griž-ja = griša, pre-ja = preja
			k obraženim:	večer-ja, gospa (gospo-ja), koč-a, suš-a, tošč-a, tašč-a
 6. **ija**

}	(1A)	{	a.	(1. k samostavnikom: kmet-ija, hudob-ija, škof-ija, prekuc-ija)
			b.	(2. glagolom 4. verste na ari: zidari-ija = zidarija, kolari-ja = kolarija, pisari-ja = pisarija)
			b. k terpiivnimu deležniku 1. verste: podert-ija, razpert-ija, odsmert-ija	
 7. **ij = ji**: bab-ji, bog-ji = božji, vrag-ji = vražji, koz-ji, krav-ji, ovc-ji = ovč-ji, otrok-ji = otročji
 8. **aj**: luč-aj, stež-aj, strel-aj = streljaj, tek-aj = tečaj
 9. **ėja**: ver-ėja

b) seglasniški pristavki,

ki imajo v sebi:

l (el) (1. samostavniki: de-l, koz-el, vez-voz-el, veg-vog-el; bil, gos-el, jas-el, (jasli)
 (2. pretekli deležnik: nes-el, žele-l, vidi-l, dela-l, kupova-l
 (3. prilogi iz glagolov: be-l, gni-l, zre-l, kise-l, ogore-l; osta-l, svete-l
lo: ves-lo, ger-lo, de-lo, kri-lo, mas-lo, mas-lo, mi-lo, sed-lo, sel-o; risa-lo, zerka-lo, čer-ni-lo, zdravi-lo
la: ži-la, meg-la, os-la, si-la, stre-la, su-la (su-lica), met-la, ig-la
lja: pra-lja, šve-lja, kod-lja, (kode-lja)
liv = ljiv: vab-ljiv, vid-ljiv, terp-ljiv, tož-ljiv, strež-ljiv, prepir-ljiv, zaprav-ljiv
lik: ko-lik, to-lik, neko-lik
el = elj: (1. samostavniki: plev-el, kož-elj, kerp-elj
 (2. prilogi: ves-el, deb-el
ela: buč-ela (čeb-ela), dež-ela
ol, ulj: sok-ol, moz-olj-sterm-ol, kerž-ol, kok-olj, koz-ulj, kreg-ulj
ulja: per-ulja, ropot-ulja, sterg-ulja, češ-ulja, čeb-ulja
el, al: verz-él, živ-al, zib-él, kop-el, pišč-al, glob-el
ila: gom-ila, kob-ila, rogov-ila

r (ér) (1. samostavniki: da-r, kop-er, vih-er, sta-r, kod-er, steb-er
 (2. prilogi: dob-er, mok-er, mod-er, ost-er, se-r, bist-er, hit-er, sta-r
ro: ved-ro, reb-ro, jed-ro, sreb-ro
ra: me-ra, isk-ra, ik-ra, vit-ra
ar: zid-ar, vih-ar, pis-ar, kom-ar, lop-ar, tes-ar; vrat-ar, vert-nar, žit-ar, mlin-ar
er: (1. samostavniki: več-er, sev-er
 (2. števnik: čvet-er, pet-er, šest-er, deset-er, stot-er
ero: jez-ero
or: top-or (toporišče), lap-or, deh-or (dehur), og-or
ira: sek-ira

n (en), (sn, zn) (1. samostavniki: pome-n, preme-n, name-n, sta-n, si-n, čer-n, čes-en, klju-n,
 da-n, ko-n, (konj); dla-n, kaz-en, bole-zen
 (2. terpivni deležnik: plet-en, del-an
 (3. (pl-pol-n, pš-en, pš-eno, pšenica (od pèh), si-n (od si-sijati)
no: vi-no, zer-no, ok-no, steg-no, suk-no, se-no (sek-no), bru-no (brev-no), plat-no
na: vol-na, gli-na (glb-na), žol-na, lu-na, pe-na, sla-na, ser-na, stru-na, stena
nja: verta-nja, kopa-nja, odhod-nja, zavečer-nja, zajuter-nja
an: brat-an, pur-an, perst-an, tlač-an, mešč-an, loč-an, pij-an, sl-an
ana (an): bratr-ana, polj-ana, ljub-lj-ana, jabl-ana, rov-an, lok-loc-anj, ped-anj
en: greb-en, serš-en, sterž-en, jel-en, kor-en, zel-en, stud-en (studen-ec), rum-en
in: kl-in, ml-in, beršl-in, pel-in, bogat-in, petel-in, hčer-in, Mari-in
ina: dol-ina, kert-ina; cest-ov-ina, most-ov-ina, druž-ina, kisl-ina, nov-ina, deset-ina,
 sedm-ina; podert-ina
inja: svi-nja, stop-inja, skr-inja; bog-inja, lev-inja, knež-inja
én: bob-en, ov-en, ost-en, raž-en; god-en, umet-en, um-en, var-en, ver-en, solnč-en; peter-en
én: vošč-én, les-én, kamn-én, košč-en, lan-én, platn-en, pert-en, pešč-én
un: beg-un, kop-un, tom-un (top), pest-un (pest-una = pest-ina = pest-erna)
eno: kol-eno, pol-eno

- (1. samostavniki: vra-t, obe-t, pers-t, šči-t; oblas-t, ves-t, mas-t, slas-t, stras-t, pame-t, ni-t
 t 2. terpivni deležniki: pe-t, začé-t, vi-t, li-t, ču-t, pre-t, (per-t)
 3. števniki: pe-t (pn), šes-t (šes), deve-t (devn), dese-t (desn)

to: bla-to, dle-to, ži-to, zla-to, le-to, mes-to, tes-to, vra-ta, ust-a

ta: hras-ta, neves-ta, pê-ta, sku-ta, tra-ta; lako-ta, sramo-ta, siro-ta, dobro-ta, lepo-ta

taj: rat-aj, vozá-taj

st: blago-st, debelo-st, dolgo-st, milo-st, rado-st

tva, tev: bri-tva = brit-ev, moli-tva-tev, že-tva-tev, se-tva-ev

stvo: cesar-stvo, devic-stvo = devi-štvo, človek-stvo = člove-štvo, bogat-stvo = bogastvo, velik-stvo = velič-stvo = veliče-stvo

ter, tro, tel: ve-ter, ju-tro, ma-ter (ma-ti), hči (deg-ter, deg-h, t-č, er-i: -hči); de-tel, vi-tel

tel: prija-tel (=ljubi-tel, prijati=ljubiti)

tér: ma-tér = me-ter, k-tér, nek-tér

tir: pas-tir

at: os-at; bog-at, brad-at, kosm-at, mož-at: skal-n-at, studenč-n-at, trav-n-at, dvoj-n-at

ast: bel-k-ast, čern-k-ast; veg-ast, gerb-ast, pleš-ast, peg-ast

it: kamn-it, plemen-it, serd-it; verh-ov-at, dolg-ov-at, mah-ov-at, groz-ov-at

ot: živ-ot, klop-ot, rop-ot

et: trep-et, kleč-et, vaj-et

ota: p-ota (pn), sp-ota

èt: lak-et, noh-et (nog-et)

ito: kop-ito, kor-ito

et = e: jagnj-e (jagn-eta), det-e (det-eta), žreb-e (žreb-eta), tel-e, (tel-eta)

d: pre-d (prej), za-d (nazaj), po-d, groz-d, goz-d

do: ču-do

da: jago-da, svobo-da, prav-da

ada: germ-ada, liv-ada

ad: gnjilj-ad, zelenj-ad, plošč-ad, šušm-ad, suhlj-ad

edo: gov-edo

b { ba: služba, sodba, strežba, ponudba, bramba; družba, hudoba
 eb: jastr-eb, žl-eb

v: drapa-v, hrapa-v, šepa-v

Adam-ov, gospod-ov, lev-ov, cesarj-ev, strič-ev

v, ov { čega-v, onega-v, njego-v (njega-v)

bor-ov, hrast-ov, jel-ov, smokv-ov, murb-ov

jal-ov, sir-ov, (sir = sur)

v { av: (nr-av, rok-av, (brav-bravina)

(gerb-av, kerv-av, kodr-av, rj-av (rujav), snetj-av

ava: derž-ava, kurj-ava, sveč-ava, dobr-ava (dob = dobr), gošč-ava, pušč-ava

iv, lj-iv: ljubezn-iv, zapelj-iv, sme-tiv, červ-iv, odpustlj-iv, tožlj-iv

ivo: pred-ivo, soč-ivo, grad-ivo

iva: kopr-iva (koper), krop-iva (krop)

m: di-m, u-m, der-m, zma-m, (kos-m) = kos-em, (sed-m) = sedem, (os-m) = osem

mo: povés-mo, pis-mo

ma: ra-ma, sla-ma, kerč-ma (kerg-kerž-keržol)

m { men (mé mĀ): bre-me (bremenā), imé (imēna), sle-mé (slemenā), sē-me (semēna)

men: ka-men, kremen, pla-men, jer-men, ster-men, ječ-men

man: buč-man, rač-man, dedel-man, lic-man, pur-man, dež-man, duš-man

mno: gu-mno, žr-mno

β
 kacega
 zobnika

γ
 kacega
 ustnika

		<p>k (ek) { dohod-ek, zlom-ek, pop-ek, člen-ek, ogor-ek, roč-ek ljub-ek, svet-ek, vtor-ek (vtori=drugi), četert-ek dobič-ek (dobit=dobljen), zapert-ek, začet-ek, ostan-ek brit-ek, brid-ek, viso-k, glob-ok, širo-k, veli-k; glade-k, gor-ek, kra-tek, niz-ek</p> <p>ik { vol-ik, bob-ik, nož-ik, oreš-ik, sin-ik ver-n-ik, greš-n-ik, dolž-n-ik, dim-n-ik, kojn-ik (konj-n-ik), najem-n-ik, trav-n-ik reš-en-ik, uč-en-ik, posl-an-ik, jez-ik (liz-lez=jez, lelen=jelen)</p> <p>čik: golob-čik, hlep-čik, kamen-čik, lev-čik, sin-čik</p> <p>ko: Ban-ko, Jen-ko (Janko), Jesen-ko, Marin-ko, Per-ko, Ren-ko, Sten-ko, Stan-ko</p> <p>ka: { hčer-ka, gos-ka, piš-ka, zibel-ka dolen-ka (dolen-ec), gorjan-ka (gorjan-ec), čuvaj-ka, medved-ka hruš-ka, smoj-ka, tep-ka, dvojka, troj-ka</p> <p>ok: sved-ok</p> <p>ak: { bel-j-ak, divj-ak, rumen-j-ak vs-ak, t-ak, pet-ak, šest-ak roj-ak, tež-ak, sirom-ak, vojšč-ak</p> <p>ek: člov-ek</p> <p>sk: cesar-sk, gospod-sk = gospoj-sk = gospo-sk, človek-sk = člove-šk, žensk, rimsk</p>
đ kacega goltnika		<p>g: plu-g</p> <p>ga: mez-ga, slu-ga, stru-ga, ostro-ga, maro-ga (mavra-mavroga), zga-ga</p> <p>og: ostr-og, mn-og</p> <p>iga: ver-iga, (vr-zavre-ti)</p>
		<p>h: du-h, sme-h, zasmeh, spe-h, pra-h</p> <p>ha: mer-ha, stre-ha</p> <p>aha: mač-aha, sin-aha</p> <p>uha: paz-uha (pazd-uha)</p>
		<p>c, (ec): { pogreb-ec, god-ec, kup-ec, pev-ec, zaj-ec brat-ec, veter-c, kon-ec, lon-ec, pal-ec, stri-c, uj-ec rim-ec, kranj-ec, štajer-c, koroš-ec bel-ec, lažnjiv-ec, studen-ec, delav-ec, piv-ec pijan-ec, poslan-ec, učen-ec, dojen-ec</p> <p>ce: vin-ce, drev-ce, dreves-ce, korit-ce, oken-ce, pisem-ce</p> <p>ca: { ov-ca, sen-ca vrat-ca, dur-ca, verv-ca, kad-ca kuhar-ca, kruhar-ca, romar-ca</p> <p>ica: { pti-ca, žl-ica (lž-ica), žnj-ica, tr-ica glav-ica, cerkv-ica, rib-ica; dev-ica, devič-ica, kobil-ica, kobilič-ica golob-ica, kralj-ica, cesar-ica greš-n-ica (ik), dobrot-n-ica, dolž-n-ica des-n-ica, žit-n-ica, mes-n-ica, orož-n-ica, vojašč-n-ica, tem-n-ica dvoj-ica, troj-ica, šest-ica, deset-ica, dvajset-ica</p> <p>ec (enc): { mes-ec (mes-enc) zvon-ec, pisker-c, zvon-č-ik, piskerč-ik</p>
		<p>s { s: ča-s (ca-ca-jati=čakati), kla-s (kl-klati) es (ó): drev-ó (drev-esa), kol-ó (kol-esa), per-ó (per-esa), slovó (slov-esa), uh-ó (uše-sa), okó (oč-esa)</p>
		<p>j { ji: bliz-bliž-ji, vis-viš-ji, niz-niž-ji, krat-krač-ji, red-rejji=reji eji: svet-svet-eji, hladn-hladn-eji, jasn-jasn-eji</p>
š kacega šumnika		<p>ši: lep-lepši, slab-slabši</p> <p>ejši: hitr-hitrejši, visok-visok-ejši, nisk-ejši, globok-globokejši</p> <p>še: krav-še, rev-še</p> <p>aš: mej-aš, rev-aš (rv-aš), pajd-aš</p> <p>oš: kok-oš, (kok-uš)</p>

ž	{	ž: drobi-ž, plav-ž, sre-ž
		ež: { del-ež, pad-ež, pal-ež, rob-ež, mad-ež grab-ež, der-ež, gul-ež; bab-ež, berkl-ež, štokl-ež
až (ar)	{	kočij-až, plemenit-až, (kočij-ar, plemenit-ar)
		uža: l-uža, (kal-kaluža)
už (ur)	{	mehk-už (mehk-ur)
č	{	bi-č, bri-č; bera-č, kova-č, ora-č, seka-č
		brada-č, glava-č, buta-č gredo-č, stoje-č, delajo-č
ič	{	det-ič, dekl-ič, pert-ič, rož-ič
		grad-ič-ič (gradi-ček), kozl-ič-ič (kozl-ič-ek) most-ik - most-ič-ek, prazn-ik - prazn-ič-ek golob-ič, kozl-ič, mlad-ič, mlad-en-ič, pozn-ič mlat-ič, rib-ič, ded-ič Janez-Janež-ič, Pavl-ič, Simon-ič, Jeranc-Jeranč-ič, Zupanc-Zupanč-ič
ča	{	dvoja-ča, igra-ča, kopa-ča, pija-ča, tera-ča (otera-ti)
		gnjet-gnjjet-ča = gnječa, jet-ča-ječ-ča = ječa, pet-ča-peč-ča = pe-ča
če		družin-če, hlap-če, živin-če, svin-če
išče	{	bor-išče, gnoj-išče, grad-išče, ognj-išče, pokoj-išče, sel-išče, detel-išče = stern-išče,
		ječmen-išče igral-išče, kopal-išče, počival-išče, prebival-išče god-išče, kos-išče, plat-išče, postelj-išče, topor-išče

Prislovno skladje:

Pristavki	
od	k-od, t-od, un-od, nek-od, drug-od, povs-od
daj (gda)	k-daj, on-daj, sed-aj (z-daj), te-daj, nek-daj, nik-daj = nik-dar, zgod-aj
je (dé)	k-je (kdé), tuk-je = tuk-ej, tamk-je = tam-kej, drug-je = drug-ej, nik-je (nik-jer), t-je
mo = m	ka-mo = kam, ta-mo = tam, se-mo = sem, me-mo, nika-mo, neka-mo = nekam, nikamor, druga-m
li, lej	ko-li, niko-li, doko-li, dos-lej, pot-lej
oraj	obk-oraj, ob-soraj, dok-oraj, dos-oraj
r	kje-r, kada-r, koda-r, komo-r
č	pervi-č, drugi-č, zadnji-č, novi-č, druga-č
kaj, kej	kaj, koli-kaj, toli-kaj, malo-kaj, marsi-kaj
koli	kjer-koli, kadar-koli, kamor-koli, kodar-koli
krat	en-krat, dva-krat; prvi-krat, drugi-krat; un-krat
mali, mal	k-mali, vsek-mali, doseh-mal, poseh-mal, odseh-mal

Prislovi iz samostavnikov:

- zjutraj (zjutra), včeraj (večer), zdavnaj (davno), zmeraj (v eno mér)
- strahoma, vekoma = vekomaj, verhoma, spotoma, mahoma, vedoma
- dan-s (dan si), letos (leto s), sinoč = snoč

Prislovi iz prilogov:

- dobro, lepo; bolje, boljše, lepše, po domače
- po nemški (šegi, besedi), po slovenski

Pristavki (obrazila, končnice) po pomenu zversteni.

A. Pri samostavnih.

I. Osebe po njih rodu, opravilu ali lastnostih znamenjujejo:

- ač** { 1. moške osebe, ki se pečajo s tem, kar glagol razodeva: *bahač, berač, jahač, kopač, nosač* itd.
2. iz ženskih samostavnikov moške osebe po njih lastnostih, verh tega jih tudi povikšuje: *bradač, glavač, nogač, ramač, mejač* itd.
- aj** { 1. služeče ali delajoče osebe: *čuvaj, kričaj, ščuvaj, rataj*; — prepone v slovnici: *klicaj, oklepaj, vezaj, vprašaj*; — daljavo med dvema ali več stvarmi: *lučaj, skokaj, stezaj, streljaj* itd.
2. razne osebe in reči moškega spola: *naročaj, otročaj, prhljaj, vršaj* itd.
- ak (akinja)** { 1. osebe po stanu ali veljavi v človeški družbi: *dirjak, grajsak, junak, korenjak* itd.
2. samce v živalstvu: *gosjak, lesjak, srnjak* itd.
3. papirnate denarje, pa tudi snovi: *dvojak, petak, desetak, stotak*; — *beljak, rumenjak* itd.
- an (anka)** { 1. osebe po njih domovanji — domovinska imena: *Afrikán, Amerikán, Ločan, Pražan* itd.
2. osebe po veri, opravilih in lastnostih: *kristjan, luteranka, mahomedan; tlačan, modrijan* itd.
3. samce v živalstvu in razne druge reči: *lipan, puran, racman; jablan, perstan, srpan* itd.
- ar (arica)**: osebe z ozirom na opravilo ali rokodelstvo: *drvár, jeklár, klobučar; kravarica, mlinarica* itd.
- ar-ija**: rokodelstvo ali obrtstvo: *mešetarija, rešetarija, vrtnarija, tesarija, žitarija* itd.
- ar-ina**: plačilo za delo: *mešetarina, vrtnarina, pisar(n)ina* itd.
- ar-iti**: kaj biti ali s čem pečati se: *mešetariti, rešetariti, pisariti, suknariti, vozariti, žitariti* itd.
- ar-nica**: kraje ali prostore, v katerih biva ali se opravlja kaj: *drvarnica, tiskarnica, pisarnica*, itd.
- ar-stvo**: rokodelstvo ali obrtstvo kot umetnost: *jeklarstvo, knjigarstvo, zidarstvo, vrtnarstvo*, itd.
- aš (až)**: človeka, ki je to ali se peča s tem, kar deblo pomenja: *mejaš, pajdaš, plemenitaš, kočijaš* itd.
- ec (ka, ica)** { 1. osebe po domovanji, rodu ali opravilu: *Afrikaneec, Kranjec, Korošec, Slovenec, Nemec, životarec, Afrikanka, Amerikanka, Kranjica, Korošica, Slovenka, Nemka* itd.
2. osebe po njih lastnostih: *belec, črniec, glušec, krivec; belka, rumenka, gologlavka* itd.
3. delajoče osebe: *brivec, godec, jezdec, kosec, pevka, plevica, šenjica, delavka* itd.
4. trpeče osebe: *dojenec, poslanec, rejeneec, učenec, znanka, dojenka, rejenka, poslanka* itd.
- elj (eljica)**: osebe po njih opravilih: *govoritelj, mučitelj, pisatelj, reditelj, učitelj, prijatelj, pisateljica* itd.
- ež**: osornega, sitnega, ali samogoltnega človeka: *derež, grabež, gulež, prevzetnež, revež, sitnež, snedež* itd.
- ič** { 1. rodovinska imena: *cesarjevič, kraljevič, Gregorič, Petrič, Markovič, Ivanovič, Nikolajevič* itd.
2. mladino sploh: *mladič, mladenič, poznič*; — *merlič* itd.
3. moške osebe po opravilu: *berič, dedič, mlatič, poganjč, ribič* itd.
- ik ica**: { 1. osebe po njih djanji ali stanu: *besednik, bolnik, dolžnik, besednica, zapovednica, grešnica* itd.
2. trpeče moške osebe: *jetnik, mučenik, poslanik*; tvornega pomena pa vender: *učenik, odrešenik* itd.
- ilja**: delajoče ženske osebe: *pletilja, šivilja, vezilja* itd.
- in**: mladince in druge možake po lastnostih večidel s zaničljivim pomenom: *bogatin, fantalin, capin* itd.
- man**: moške osebe, samce v živalstvu, in druge reči: *čarman, rotman; purman, racman; taterman* itd.

II. Djanja z ozirom ali brez ozira na način in učinek znanijo:

- ava**: djanje z ozirom na način delavnosti: *pisava, ravnava, sklanjava, stopnjava, veljava, vezava* itd.
- ba**: { 1. djanje ali stanje, ki se ravno verši, ali biva: *dvažba, služba, sodba, strežba, svatba, tolažba* itd.
2. djanje ali stanje že dovršeno: *naredba, ohramba, pogodba, ponudba, prememba, vredba* itd.
- ek**: { 1. umišljen čin ali dovršeno djanje: *dogodek, dohodek, napotek, ovirek, pridelek, pripetek, prisevek* itd.
2. učinek kacega djanja: *dobitek (dobiček), napitek, osnutek, ostanek, razvitek, začetek* itd.
- ev = va** (v pomenu = **ba**): djanje ali opravilo, ki se ravno kar ali delj časa vrši: *molitev = molitva* itd.
- ija** { 1. učinek kacega djanja: *odmrtija, podrtija, prevzetija, razprtija* itd.
2. rokodelstvo (ar-ija): *kolarija, zidarija, žitarija* itd.
3. urade in razne stanja: *namestnija (namestija), sodnija = sodija, škofija, kmetija hudobija* itd.
- je**: glagolnike ali abstraktne samostavnike: *darovanje, povzdigovanje, sedenje, učenje, kritje, pitje* itd.
- ljej**: djanje, v hipu dovršeno ali čin brez posebne važnosti: *grizljej, migljej; zategljej* itd.
- nja**: djanje z ozirom na dovršek ali umišljene čine: *košnja, nošnja, prošnja, skušnja, vošnja* itd.

III. Shrambe, prostore in planišča znamenjujejo:

- ava** (1. obširna planišča ali prostore: *daljava, država, dobrava, goličava, planjava, višava* itd.
2. umišljene čine in stanja velike obsežnosti: *grenjava, lajšava, smesnjava, zmotujava* itd.)
- ica**: razne hrambe in delavnice: *apnica, kolnica, kovačnica, ledenica, mesnica, pivnica, spavnica* itd.
- ik**: z **ica** enacega pomena: *kurnik, plevnik, solnik, tintnik* itd.
- išče** (1. kraj, kje kaj raste, biva, ali se kaj godi: *ajdišče, bojišče, gnojišče, igrališče, tekališče* itd.
2. dele raznih orodij: *bičišče, grabljišče, kosišče, platišče, posteljišče, ratišče, ročišče, toporišče* itd.)
- jak (ak, ik)**: hleve, shrambe in druge priprave: *bučelnjak, golobjak, konjak, kravjak, sadovnjak* itd.
- jek**: živalsko blato ali živaljek: *golobjek, kravjek, kurjek, mačjek, mišjek, podganjek, ptičjek* itd.
- je** (1. mestno lego: *medgorje, medpotje, predmestje, medmorje, vzglarje, vznožje, nadstropje, podstrešje* itd.
2. v katem stanu se kaj nahaja: *brezumje, brezglasje, dvoglasje, lepoglasje, malodušje* itd.)

IV. Snovi, iz katerih, in orodja in sredstva, s katerimi se dela kaj, pomenjajo:

- ača (ak)**: sploh orodja, včasih tudi snovi: *borjača, gorjača, igrača, robača, terača, vrtiča; vinjak* itd.
- ava**: snovi ali zaloge: *dišava, kresava, kurjava, meljava, svečava* itd.
- ec** (1. žgane in druge tekočine in dišave: *brinjevec, hrusčevac, pelinovec, slivovec, tepkovec* itd.
2. drevesne okleške: *bezeg-bezgovac, gaber-gabrovac, jesen-jesenovec* itd.
3. kemijske prvine in snovi: *beljakec, grenec, kislec, voglenec, okisanec, vlečec, šležec; kislin* itd.)
- ica** (1. bolezni, ktere razodeva deblo: *gorečica, mrzlica, pljučnica, srbečica, vročica, zanohtnica, zlatica* itd.
2. vodé: *deževnica, kapnica, potočnica, repnica, snežnica, studenčnica, zeljnica* itd.
3. posode, orodja in druge priprave: *latvica, nogovica, rokovica, pletenica, plevnica, polica, ročica* itd.
4. števila oseb ali reči: *dvajica, trojica, čveterica; denarje: desetica, šestica; številke: osmica* itd.)
- ina** (1. mesenino ali kože živalske: *brávina, glávina, govédina, kozlétina, svinjina; kožuhovina* itd.
2. plačila in davke: *brodnina, cestnina, desetina, dnina, mostina (mostovina), pisarina, voznina* itd.
3. razne jezike: *angleščina, češčina, francoščina, latinščina, nemščina, slovenščina, srbsčina* itd.
4. razne lesovine in druge snovi: *bukovina, hrastovina, hrusčevina, kollovina, kislina, lojevina* itd.
5. mnogotere druge reči raznega pomena: *novina, starina, prvina, dolina, planina, ravnina* itd.)
- ilo**: orodja ali sredstva: *belilo, črnilo, gladilo; mazilo, zdravilo; kazalo držalo, omelo, maslo, sedlo* itd.
- ivo**: snovi ali priprave za kako delo: *belivo, cestivo, gradivo, pletivo, pivo, rezivo, steljivo* itd.
- oba**: snov ali zapopadek, ki ji imajo v sebi reči in lastnosti: *gnjiloba, grenkoba, kisloba, sladkoba* itd.
- ulja**: orodja: *česulja, perulja, ropotulja, strgula, kopulja, klepetulja* itd.

V. Kakovost ali lastnost, družbo ali poseben stan zaznamjujejo:

- ast**: se vjema z **ost**: *popotnomast*
- ina** (1. čegava je dežela ali kaka druga reč: *banovina, carovina, kraljevina, vojvodina, domovina* itd.
2. umišljen stan: *daljina, dražina, trdina, veličina, zveščina, milina* itd.)
- oba** namest **ota** ali **oča**: *hudoba, grdoba, zvestoba* glej IV.
- oča=ota**: *čistoča=čistota, samoča=samota, sramoča=sramota, temoča=temota* itd.
- ost** (1. telesno ali dušno lastnost ali kakovost: *hvaležnost, hitrost, modrost, naglost, skopost, učenost* itd.
2. kako dušno stanje: *čednost, krepost, milost, radost, žalost* itd.)
- ota** (lastnijo ali svojstvo (bolj konkretnega pomena, kakor **ost**, tako rekoč v sredi med **oba** in **ost**: *čistota, gluhotata, lahkota, gorkota, kislota, mehкота, nagota, sladkota, slepota, suhota, togota* itd.)
- stvo** (1. stan ali občestvo: *cesarstvo, človeštvo, duhovništvo, gospostvo, ljudstvo, maštvo, poljodelstvo* itd.
2. z **ar** kak urad ali umetnost: *glavarstvo, mornarstvo, vrtnarstvo, zidarstvo, jeklarstvo* itd.
3. lastnost ali stanje: *bogastvo, lakomstvo, pijanstvo, pregnanstvo, svojstvo, veličestvo* itd.)

VI. Množino ali zborne obilnosti znanijo:

- ad**: množico enacih stvari: *črvad, gadjad, živad, šušmad; črvadina, zeljenad, prhljad* itd.
- ava**: zorno obilnost: *goščava, kurjava*, glej IV.
- ija**: množino živečih stvari: *beračija=berači, kovačija=kovači, otročija=otroci, fantija=fanti* itd.
- ina**: zbiro stvari ali reči tistega plemena: *družina, manjšina, množina, perutnina, živina, tesenina* itd.
- ivo**: glej IV.: *gnjivo, pisivo* itd.
- je**: skupnost ali množino enacih: (1. s samostavniki: *bičje, cvetje, drevje, grozdje, ličje, perje, protje* itd.
2. ž njih svojivniki se večjo množino: *borovje, dežerje, snopovje* itd.)

VII. a) Manjšavna obrazilo za majhne in drobne, pa tudi mile in ljube in očem prijetne reči:

1. moškim imenom (ec: *bratec, golobec, hlebec, koscec, kotec, kruhec, vrtec, zvonec, vrhec* itd.
ek: *členek, nožek, klobuk-klobuček, sinek, stric-striček, volek; junče, kozle, dedej* itd.
ič: *črv-červič, gradič, grozdič, kraljič, nožič, snopič, vrh-versič, gozdič* itd.)

- a. na samoglasnik:
2. ženskim imenom: **ica**: glava-glavica, hišica, izbica, meglica, muha-mušica, noga-nožica, ptica-ptičica itd.
ka: mama-mamica-mamka, Mina-Minica-Minka, slama-slamica-slamka itd.
- b. na seglasnik:
- ca**: brv-brvca, posteljca, stvarca, vasca, živalca: koščica, lučica, peščica itd.
ka: bilka, cevka, goska, jelka, miška, nitka, piščalka itd.
3. srednjim imenom: **ce**: brdo-berdce, krilce, mesce, vince, drevce-drevesce, mesto-mestice itd.
iče: grozdje-grozdjiče, perjiče, snopjiče, sadjiče itd.

b) V otroškem, milovavnem in prilizovavnem pomenu se pomanjšana beseda v drugo pomanjša z:

ek za moški spol: hlebec-hlebček, koscec-kosček, gradič-gradiček, kraljič-kraljiček itd.

ica za ženski spol: glavica-glavčica, mamka-mamkica-mamčica, jelka-jelkica-jelčica, stvarca-stvarčica itd.

ice za srednji spol: gnjezdice-gnjezdčice, solnce-solnčice, srce-srčice, vince-vinčice itd.

VIII. Vekšavna obrazila za velike, okorne, ostudne in zaničljive osebe ali reči:

ač, ak, an, aš, ež, in; ača, akinja, ana; glej I.

avs, avt, iha, ina, on, ot, uh, un: kmetavs, zmikavt, pavliha, glavina, hlačon, galjot, lenuh, begun itd.

avslja, avtlja, iha, uga, ulja, ura, uta, uza: kmetavslja, vlačuga, bahulja, babura, potepulja itd.

B. Pri prilogih.

I. Svojivna obrazila:

in, a, o (1. last ali čegavost določene ženske osebe: Ana-Anin, Marija-Mariin, Neža-Nežin, dekla-deklin itd.
 2. drevesnim in travnim imenom: breskva-breskvin, trava-travin, jagodica-jagodičin itd.
 3. vidnim ali umskim rečem: izba-izbin, veša-vežin, britev-britvin, grablje-grabljin itd.)

ji, a, e: živalskim imenom, reje osebam: splošno last ali svojstvo vsega plemena: gadji, goveji; božji, knežji itd.
 Vendar pa: bikov, jazbečev, krtov, medvedov, (medvedji); svinja-svinjski, konjski itd.

ov (ev), a, o (1. last določene moške osebe, kakor ženski **in, a, o**: bratov, Ivanov, knezov, stričev itd.
 2. imenom drves, grmov, trav, rastlin sploh: ajdov, hruškov, murbov, leskov, lipov itd.
 3. nekterim umskim: Glasnikov, Naprejev, Tovaršev; rodirnikov, veznikov; kruhov itd.)

ski, a, o: imenom narodov, stanov, krajev, časa: splošno-svojivno, in kaže, kar je lastno več osebam in stvarim skup, ali vsem ljudem kacega naroda ali stana, ali pa celemu kraju, vsemu času: cesarski, dvorski, jesenski, ljudski, morski, slovenski; — brat-ov-ski, osl-ov-ski; — Ciperski, Rimski, deklíč-ski=deklíški, lah-láški, lož-loški, loka-loški, mož-moški, gospod-gosposki; črna gora, črnogorski, Novo mesto-novomeski itd.

II. Lastivna ali kakovostna obrazila:

ast, a, o: čemu je kaj podobno: črta-črtast, dimnast, grbast, lisast, jajčast, kamnast, žoltast, čotast itd.

av, a, o: vnanje svojstvo, ki se vidi nad kom ali nad čem: cunjav, dlakav, grbar, gubar, krastav itd.

en, na, no: kakošno ali od česa je kaj (1. dolg-dolžen, gladen, gnojen, grešen, konopen, krasen, prašen itd.
 2. hvala-hvalen, mlačen, močen, pokoren, rosen, sušen, spraven itd.
 3. bluto-blaten, čuden, mlečen, železen; imenen, imenna, imenno itd.)

iv, a, o: vnanje svojstvo = **av**, ali duševno lastnost: črviv, ljubezniv, milostiv=mitostljiv, plesniv, plesiv itd.
nji, a, e: razmero kraja, časa, načina: danešnji, davišnji, dolnji, jutranji, sedanji=zdanji, vnenji-vnanji itd.

III. Množivna in snovna obrazila:

at, a, o: imetje ali obilico tega, kar se prilaga imenu: bradat, glavat, gorat, kamnat, kosmat, krilat itd.

krv-n-at, ljud-n-at, mes-n-at, moč-n-at, per-n-at, skal-n-at, roč-n-at, sobnč-nat itd.

én, ena, o: snov, iz ktere je kaj: apno-apnén, jeklén, kamnén, koščen, rožen, leden, voden, steklen itd.

it, a, o (kakor **at**: ime-imenit=imeniten, kamenit=kameniten, plemenit=plemeniten, serdit=serditen itd.
iten, itna, o (**ov-it-en**: vekševnega pomena: brdo-brdovit=brdoviten, glas-ov-it=glasoviten itd.)

IV. Djanje ali stanje znanivna obrazila:

- av, a, o:** nagnjenje h kacemu djanju: *bahav, gizdav, kujav, opetekav, smejav, vekav* itd.
av-en, av-na, o: nagnjenje h kacemu djanju: *bahaven, delaven, lišpaven, plesaven, igraven, vekaven* itd.
- en, na, o** { 1. djavnega pomena: *daja-v-en, kaza-v-en, obleta-v-en, vele-v-en, hladi-v-en, meči-v-en* itd.
 2. trpnega pomena: *pit-en, razdrt-en, čut-en* itd.
 3. tvornega pomena k doveršnim glagolom: *dovrš-en, obseg-obsežen, postrež-en, poduč-en* itd.
 4. trpnega pomena k nedoveršnikom: *jed-en, grez-en, kov-en, seč-en, uč-en* itd.
- iv, a, o:** nagnjenje h kacemu djanju=**av**: *nagajiv, suediv, plašiv; bod-lj-iv, dremljiv, škodljiv* itd.
ljiv, a, o: pomenja, da se mora kaj zgoditi, torej je trpivnega pomena: *dosegljiv, dovršljiv, minljiv* itd.

V. Manjšavna in vekšavna obrazila:

a. Manjšaven pomen imajo:

- ecen, ehen, ena, hna, o:** *mal-ehen, bol-ehen, drobecen*
ičen, čna, o: *star-ičen, mrtv-ičen* itd.
kast, a, o: *bel-kast, rumenkast, rudečkast, sivkast, strmkast, črnkast, zelenkast, rujavkast* itd.
kljat, a, o: še bolj pomanjšava: *belkljat, črnkljat, sinkljat, sivkljat, rumenkljat* itd.
ken, činek, čken: *mal-maličken-majčken* itd.

b. Vekšaven pomen imajo:

- ov (ev, even):** *de-žev-en, gladoven, prahoven; pečnat-pečevnat, skal-nat-skalovnat-skalovit* itd.
inski, a, o: *grozovinski, hudobinski, salaminski, strelinski*.

Vodila

pri obraževanju ptujih lastnih imen.

A. Lastne imena iz novejih jezikov.

a. Ki nimajo korena v grščini, latinščini, ali slovenščini.

1. Puščajmo jim lastno obliko, toda pišimo jih tako, da se ime v slovenski pisavi glasi ravno tako, kakor v ptujem jeziku: „Mainz“ = *Majnc*, „Rotterdam“ = *Roterдам*, „Augsburg“ = *Avgsburg*, *Meklenburg*, „Innsbruck“ = *Insbruk* itd.
2. Imena, ki so poslovenjena že sploh v rabi, poslovenjena pišimo: „Frankfurt“ = *Frankobrod*, „Longobardi“ = *Dolgobradci*, „Salzburg“ = *Solnigrad*, „Marburg“ = *Maribor* itd.

b. Imena, ki so jih prvotno iz starih klasičnih jezikov ali pa iz slovenščine zajeli, ter si jih sčasoma po svoje prikrojili.

Takim brez vse skerbi dajajmo domače lice, ker se grščina in latinščina po svojem liku veliko bolj vjema z našo domačo besedo, kot p. nemščina, ali kateri koli zdanjih evropskih jezikov: „München“ = *Monakovo*, „Po“ = *Pad*, „Trient“ = *Trident*; — „Leipzig“ = *Lipsko*, „Lübek“ = *Lubek*, „Rügen“ = *Rujana*.

B. Lastna imena iz grščine in latinščine.

1. Piši jih čisto po slovenski pisavi: „Aetna“ = *Etna*, „August“ = *Avrust*, „Philip“ = *Filip* itd.
2. Ptuje končnice prav preobleci v slovenske in sicer:
 - a) moške imena na seglasnik sklanjaj po moškem, ženske (na **e** (η) in **a**) poženskem sklanjalu, če ni drugači določeno (glej f.): „Caesar“ = *Cesar*, *Jupiter*, „Penelope“ = *Penelopa*, „Aurora“ = *Avrora*, „Diana“ = *Dijana* itd.
 - b) imenom na **as, es, is, on, os, us**, če je seglasnik pred njimi, te končnice odpadejo: *Adranon* = *Adran*, *Amphipolis* = *Amsipol*, *Demosthenes* = *Demosten*, *Probus* = *Prob*; — *Petrus* = (*Petr*) = *Peter*, *Paulus* = (*Pavl*) = *Pavel*, *Cipros* = (*Cipr*) = *Ciper* itd. — *Markos* = *Marko* ali *Marka*; *Tales* = *Tales*, *Minos* = *Minos*; — *Primus* = *Primož*.
 - c) imenom na **as, os, us**, če ste pred njima **a** ali **e** končnice spreoberni v **j**: *Andreas* = *Andrej*, *Aeneas* = *Enej*, *Achilleos* = *Ahilej*, *Menelaos* = *Menelaj*, *Thimotheus* = *Timotej*; — *Mattheus* = *Matevž*.
 - d) imena na **as** ali **ias** rade samo **s** odvržejo: *Barnabas* = *Rarnaba*, *Jeremias* = *Jeremija*, *Lukas* = *Luka* (*Lukež*), *Tobias* = *Tobija*; *Thomas* = *Tomaž*.
 - e) imena na **i-us** ali **i-os** odpahnejo **us** ali **os**: *Aloisius* = *Alojzi*, *Livius* = *Livi*; — *Ambrosius* = *Ambrož*, *Alexius* = *Aleš*, *Antonius* = *Anton*, *Blasius* = *Blaž*.
 - f) imenom, ki v rodivniku zlog **os** ali **is** v ptujem jeziku privzemajo, daje se slovenska oblika s tem, da se v rodivniku ptujega imena ta končnica (**os** ali **is**) odbije, ženskim imenom pa še **a** pritakne: *Ajas-Ajantos* = *Ajant*, *Cicero-Ciceronis* = *Ciceron*, *Drakon-Drakontos* = *Drakont*; *Hellas-Hellados* = *Helada*, *Ceres-Cereris* = *Cerera*, *Pallas-Pallados* = *Palada*, *Venus-Veneris* = *Venera*.

Dodatek.

Nekoliko o pesništvu.

A. O pevskem zlogu.

1. Pevska mera	2. stopice	3. stih (verz)	4. kitice (sloka, strofa)	stik (srok, rim)
Pevsko mero ravnomerno premenjavo dolгих (-) in kratkih (◡) zlogov imenujemo	Stopice so zložene iz zlogov, in sicer iz 2, 3 ali 4 zlogov: 1. trohejske: slāva 2. jambiške: nebo 3. spondejske: mōj Bōg 4. daktilske: rōžica 5. anapeške: govorī 6. kretiške: nōvi grād 7. amfibrahiške: recīmō 8. korijambiške: ūstanovī	Stih je verstica po pevski meri ubrana. Najnavadniši stih so: 1. <i>trohejski</i> za mirne in resnobne čutila 2. <i>jambiški</i> za krepke in strastne počutke 3. <i>daktilski</i> za veselje in slovesnost	Kitice po več nabranih stihov imenujemo; in sicer: po 2, 3, 4, 5, 6. ali še več 1. Domače 2. Tuje: a) stanca 8 stihov b) tercina 3 stihe c) decima 10 stihov d) sonet 14 stihov e) glosa 4 kitice po 10 stihov f) gazela ne več kot 18 stihov	Stik je seglasje enega ali več zlogov na koncu včasih tudi v sredi posamnih verstic. asonanca. aliteracija.

B. Kako pesništvo delimo?

1. Z ozirom na pesnika.

Pesništvo z ozirom na pesnika je { a) **narodno**, t. j. pesmi, ki jih narod prepeva od roda do roda, in se ne vé, kdo jih je zložil.
b) **umetno**, t. j. pesmi ki so jih zložili posamezni izobraženi pesniki.

2. Z ozirom na snovo ali predmet.

Po snovi ali predmetu je poezija {

<p>1. pevna ali lirična, ki je tako rekoč ogledalo notranjega življenja pesnikovega, in sicer zlasti:</p> <p>2. pripovedna ali epična, ki je ogledalo vnanjega življenja, ki se v djanji razodeva, zlasti:</p> <p>3. delotvorna ali dramatična, ki snuje ali razvija celo djanje pred našimi očmi, da ga sami vidimo in slišimo:</p> <p>4. naučna ali didaktična</p>	<p>1. <i>pesmi</i> { a. posvetne: zvonikarjeva, popotnik itd. b. svete: božične, velikonočne, Mariine itd.</p> <p>2. <i>oda</i> (himna): veršac, Bog, posvečeno bodi tvoje ime itd.</p> <p>3. <i>elegija</i>: hči na maternem grobu, slovó od mladosti itd.</p> <p>4. <i>popevka</i> (kantata): božična, betlehemska okolica itd.</p> <p>5. <i>sonet, glosa</i> in druge ptuje: memento mori itd.</p> <p>1. <i>pravlice</i> ali <i>pripovedke</i>: turški križ itd.</p> <p>2. <i>legende</i>: limbarska gora, legenda (Koseski) itd.</p> <p>3. <i>balade</i> in <i>romance</i>: Mlada Breda itd.</p> <p>4. <i>junaške pesmi</i>: { a. narodne: kralj Marko, Matjaž itd. b. umetne: kerst pri Savici, Abuna Soliman = Knoblehar</p> <p>1. <i>žalostna igra</i> (tragedija): Marija Stuartova 2. <i>vesela igra</i> (komedija): Matiček se ženi 3. ne žalostne, ne vesele, tako rekoč sredi med zgornjima (drama)</p> <p>4. <i>spevgra</i> (opera) { a. resnobna b. šaljiva</p> <p>a. <i>lirično-naučna</i> { 1. popisna pesem: pomladnji sprehod (Levstik) 2. podučna pesem 3. poslanica: Podgorskemu (Cegnar) 4. satira: nova pisarija (Prešern) 5. prigovori, nadpisi, zastavice: zlate resnice (Slomšek)</p> <p>b. <i>epično-naučna</i> { 1. alegorija: tožeče drevo (Sveteč) 2. basen: sraka in mlade (Vodnik) 3. parabola</p>
--	---

XII. spregled: Slovenskega slovstva.

(Po A. Janežič-ovi slovnici.)

I. Starosloven- sko

sega v dobo sv. Cirila in Metoda t. j. v sredo 9. stoletja; vendar pa ni dvomiti da so se naši prededje že prej sem ter tje v pisanji poskušali, kakor nam pričajo *brizinski* odlomki; so še ki sv. Jeronimu pripisujejo, da je glagoliške čerke iznajdel

1. glagoliško

a) Perva doba od 5. — 13. stoletja { Rokopisov do zdaj znanih, ki so se nam ohranili iz te dobe, Šafařík 10 šteje; naj imenitniši so: 1. Podpis Jeriškega meniha (982); — 2. bulgarska abecednica; — 3. asemaniansko evangelje; — 4. Čvetero evangelje Viktorja Grigoričiča; — 5. Palimpsest Bojanski; — 6. Čvetero evangelje sografskega samostana; — 7. Glagolita Klocianus.

b) Druga doba od 13. stoletja do današnjega dne { Znani so različni spominki: zakoni, listine, pisma, nagrobni in cerkveni nadpisi in precej tiskanih del v Benetkah, Rimu, Tibinku, in Pragi; dan danes glagoliticno rabi nekoliko dalmatinskih slavjanov Senjske škofije v svojih cerkvenih bukvah.

2. Cirilsko

a) Perva doba: od sv. Cirila l. 863 do 13. stoletja { Nekoliko sv. pisma, berila iz starega zakona, časoslov, molitevnik, službenik, osmospev. (Ti rokopisi so že davno zgubljeni in le v prepisavi so se še ohranili). Pisatelji: Ciril, Metod, Kliment, Naum, Angelar, Sava, Goraza, Konstantin, Grigori, Joan eksarh, Božidar, Doskov, Hraber, car Simeon Veliki (888—927). Razun brizinskih odlomkov, naših nar starejših spominkov, so se nam ohranili naslednji rokopisi iz srede 11. stoletja: 1. Ostromirsko evangelje (dijakon Grigori) pozneje natisnjeno v Petrogradu in Pragi; — 2. supraselski rokopis (dr. Miklošič ga je dal natisniti v Beču l. 1851 in obsega 452 strani); — 3. Remsko (Sasavsko) evangelje, na katero so francoski kralji prisegali.

b) Druga doba: od 13. — 16. stoletja { Velika množina rokopisov, ki so pa že z rusizmi in družimi novejšimi izrazi močno napolnjeni. Naj važniši je Lavrentinski kodeks, t. j. naj starejša sedaj znana prepisatev letopisov Nestorja, očeta slavjanske zgodovine.

c) Tretja doba: od 16. stoletja do danes { Da bi se jako pokvarjena staroslovenščina popravila, car *Bazilij Ivanovič*, l. 1512 pokličie meniha *Maksima* z atoške gore; rusovski slovstvarji se njegovemu popravljanju ustavljajo, v tem prepiru se Maksim caru zameri, in bil je v ječo veržen, kjer je po 33letnem zaporu umrl l. 1556. Začeta poprava obrednih knjig je bila l. 1667, poprava sv. pisma pa še le 1751 doveršena; toda ne srečno, ker se je popravljalo po pravilih, pravemu duhu slavjanskega jezika popolnoma nasprotnem.

Opomin: Knjige, po katerih nam je moč s staroslovenščino seznaniti se, so: 1. dr. **Fr. Miklošičeve** a) *Korenike slov. jezika starega narečja 1845*; b) *Glasoslovje 1850*; c) *oblikoslovje 1856*; d) *stovar*. — 2. **J. Kopitarjev** *Glagolita Klocianus*. — 3. *Schleierherjevo oblikoslovje* slovenskega cerkvenega jezika 1852. — 4. *Slovar* cerkovno-slavjanskega jezika (v Petrogradu 1847). — 5. *Dobrovskega* slovnica staroslov. jezika.

II. Novosloven- sko

bilo je do 16. stoletja popolnoma zapuščenno.

V 16. stoletju je zazelenelo, odseh dob se pa neprenehoma obdeluje in se čedalje bolj širi

a) Perva doba: od 16. stoletja do l. 1770

Pisatelji so: *Primož Trubar* (abeceda, katekizem 1550, veči katekizem 1555; sv. Matevž 1555, prvi del nov. zak. 1557, psalter 1566, Jezus Sirah 1575, 5. Mojz. bukve 1578); *Juri Dalmatin* (vse sv. pismo 1584); *Adam Bohorič* (perva slov. slovnica s pravopisom, ki se po njem imenuje Bohoričiča); *Bostjan Krel*; *Tomaš Kren*, ljubljanski škof; dr. *Jan. L. Schönleben*; *Miha Mikec* (1622 perva kranjska pratika); *Jan. Cavidik*; *Jan. Wolf*; *Adam Skalar*; *Matija Kastelic*, (korar v Novem mestu); pater *Hipolit*; pat. *Basar*; *Ivan Popovič*; pat. *Marko Pohlín*.

b) Druga doba: od l. 1770 — 1843 t. j. do „Novic“

Osvald Gutsman (slovník); *Anton Linhart* (županova Micka, Matiček se ženi, zgodovina krajnske dežele); prestavljavci sv. pisma: *Juri Japel*; *Blaž Kumerdej*; *Jožef Škrinjar*; *Modest Sraj*; *Ant. Traven*; *Jožef Rihar*; *Matevž Wolf*; *Jan. Debevc*; *Janes Vitez Wolfstajn*; *Valentin Vodnik* (velika pratika 1795, ljubljanske novice 1797, pesmi za poskušnjo in za brambovce 1806, pismenost 1811, kuharske bukve, nemško slov. slovník ali besednjak 1813 natisnjen, Ilirija oživljena); *Selenko*; *Pavel Knobel*; *Jernej Kopitar* (slov. slovnica 1808, glagolita Klocianus, kratka staroslov. slovnica); *Matevž Ravnikar* (5. Mojz. bukve, zgodbe sv. pisma); *Verban Jarnik* (etimologikon); *Smigoc*; *Dainko*; pat. *Paskal*; *Skerbina*; *Svab*; *Serf*; *Krempel*; *Val. Stanič*; *Matija Ahacel*; *Franc Metelko* (slovnica, iznajdel nov čerkopis (Metelčiča), razlaganje sv. Matevža); *J. Zalokar*; *Bl. Potočnik* (slovnica); *Jelovšek*; *J. Burger*; *Pekec* (razlaganje službe božje); „Kranjski Čbelici“ so dopisovali: *Miha Kastelic* (vrednik); *Bl. Potočnik*; *Ignaci Holcapsfel*; *J. Kosmač*; dr. *Jak. Zupan*; *J. Grabnar*; *Urban Jarnik*; *J. Ciglar*; *Levičnik*; *J. Zemlja* (sedem sinov); dr. *Tušek*; *J. Čop*; *Ant. Zakelj*; *M. Snajder* in dr. **Fr. Prešern** (poezije, kerst pri Savci); — *Franc Veriti* (življenje svetnikov, razlaganje sv. evangeljev, kerš. kat. nauk, premišljevanje Krist. terpljenja, pripravlanje k smerti); *Anton Martin Slomšek* (hrana evang. nauk, apost. hrana, kerš. devišstvo, življenja srečen pot, Blaže in Nežica, Drobthinca, vstanovitelj Mohorjevega društva, življenje svetnikov, in veliko bukev za ljudske šole 1862); *A. J. Murko*; *Jožef Rosman*; *Ant. Krempel* (molitvene bukvice, 2 zvezka pridig, dogodivščina štajerske zemlje); *Stanko Vraz*; *Koritko*; *Friderik Baraga* (dušna paša, zlate jabelka, nebeške rože); *Šim. Klancnik*, *Felic. Globočnik*; *L. Dolinar*; *Fr. Pirc* (kranjski vertnar) in še drugi.

Dr. **Janez Bleiweis** (Novice, bukve za kmete, živinozdravilstvo, koledarček); dr. **Jan. Pogacar**, **Luk. Jeran**, **And. Zamejec** (vredniki „zgodnje Danice“); **Cigale** (vrednik „Slovenije“ in nemško-slov. slovarja Vodnikovega, ki ga je izdal ranjki knezoškof Ljubljanski Anton Alojzi Wolf; prestavljavec državljanskega in kazenskega zakonika); **Blaž Potočnik** in **K. Melcer** (vrednika ljubljanskega časnika); **Navratil** (vrednik „Vedeža“, o veršivnih in doveršivnih glagolih, kratka slovnica); **Malavašič** (vrednik „pravega Slovenca“, Erazem iz Jame, Genovefa, Timotej in Filemon, zlata vas, oče grof Radecki, stric Tomova kočar); **Einspüler** (vrednik „šolskega prijatelja“ in vodja Mohorjevega društva); **Rudmaš** (vrednik „Jadranskega Slavjana“); **Drobnič** (vrednik „celjske slov. čbelice“); **Janežič** (vrednik „slov. Glasnika“, slovnica, cvetje slov. poezije, cvetje iz domačih in ptujih logov, slovar); **Mirosl. Vilhar** (nov koledarček sloga, Jamska Ivanka, pesmi, vrednik „Napreja“); **Praprotnik** (spisje, vrednik „učiteljskega Tovarša“). — Pisatelji, ki so imenovanim časnikom zlasti dopisovali in v novejšem času samostojne knjige na svetlo dali, so v abecednem redu zlasti naslednji: **Albreht Andr.**, Novomeški prošt, **Andolšek Andr.**, misionar v Ameriki, **Bartol Balt.**, **Bilc**, **Blažič**, **Bonač**, **Božič**, **Burger**, **Caf**, **Cegnar**, **Erjavec**, **Eržen**, **Godina**, **Hašnik**, **Hicinger**, **Hrovat** pat. Ladislav, **Javornik**, **Jerša**, **Kafol**, **Kobé**, **Kocijancič**, **Kosar**, **Kosmač Franc**, **Kosmač Juri**, **Kovačič**, **Kozler Peter**, **Krek**, **Levičnik**, **Levstik**, **Likar**, **Macun**, **Mandelc**, **Majar**, **Maren**, **Marešič**, **Miklošič**, dr. **Muršec**, **Oliban**, dr. **Orel**, **Orožen**, **Pintar Lovro**, **Poklukar Jož.**, korar v Ljubljani, **Raic**, **Ravnikar Mat.** (Poženčan), **Razlag**, **Robida**, **Rožac**, **Rozman**, **Slomšek**, **Stojan**, **Sveteč Luk.** (Podgorski), **Šmajdek**, **Svetličič**, **Solar**, dr. **Šubic**, **Terstenjak**, **Toman Lovro**, **Torkar**, **Tušek**, **Umek** (mlad, nadepoln pesnik), **Valjavec**, **Vart**, **Verne**, teržaški prošt, **Vertovec**, **Vesel Jan.** (Koseski), **Virk**, **Vodušek**, celjski opat, **Vogrin**, **Volčič**, **Zepič**, **Zarnik**, **Zakelj** (Rodoljub Ledinski), **Josipina Urbancič** (Tomanova Turnogradska) in še veliko drugih.

c) Tretja doba: od začetka „Novic“ t. j. od l. 1843 do današnjega dne

Med naj važniša in obširniša slovstvena dela novejšega časa je gotovo šteti **sveto pismo** stare in nove zaveze z razlaganjem po dr. Jož. Fr. Alioli-tu, 6 vezkov, leta 1855 pričeto in letos doveršeno. Pač lep spominček tisučletnemu spominu sv. Cirila in Metoda. Vredoval je to težavno delo g. **Jurij Volč.** korar v Ljubljani, in sedelavci so mu bili: dr. **Golmojer Andrej**, goriški nadškof, dr. **Čebašek Andr.**, **Grabnar Juri**, **Hicinger Peter**, **Hočevar Matija**, **Javornik** pat. Placid, **Jeran Luka**, **Lésar Anton**, **Maren Jožef**, **Metelko Franc**, **Pintar Anton**, **Potočnik Miha**, **Ravnikar Matevž** (Poženčan), **Zamejc Andrej**.

Slovenski pesniki v abecednem redu so zlasti: **Cegnar**, **Dežman**, **Freljih Mat.**, **Hašnik**, **Hicinger**, **Jarnik**, **Jeran**, **Koseski** (Vesel), **Kurnik**, **Ledinski** (Žakelj), **Lepstanski** (Orešnik), **Levstik**, **Malavašič**, **Marešič**, **Oliban**, **Orožen**, **Pirnat**, **Potočnik Bl.**, **Praprotnik Andr.**, **Prešern**, **Poženčan** (Ravnikar), **Slomšek**, **Strel**, **Sveteč** (Podgorski), **Svetličič Fr.**, dr. **Toman Lovro**, **Umek Ant.**, **Uršič J.**, **Valjavec M.**, **Volčič**, **Virk**, **Vilhar**, **Vodnik**, **Vraz Stanko**, **Zemlja J.** itd.

Opomin: Zmote, ki so se morebiti sem ter tje vrnile v tisk, naj braveci blagovolijo sami popraviti.

V Ljubljani 9. Marca v god sv. Cirila in Metoda 1863.

Schulnachrichten.

I.

Der Lehrkörper.

Thomas Schrey, prov. Director, Mitglied des Musealvereines und der Landwirthschafts-Gesellschaft in Krain, lehrte die Physik in der 1. und 2. Klasse, und in der sonntägigen Gewerbeschule die Geometrie und Physik, 8 Stunden wöchentlich.

Michael Peternel, Weltpriester, wirklicher Lehrer, Mitglied der Landwirthschafts-Gesellschaft und Musealvereines in Krain, lehrte die Geographie und Geschichte in allen 3 Klassen, die Chemie in der 3. Klasse und die Geographie nebst Chemie in der sonntägigen Gewerbeschule, 17 Stunden wöchentlich. Vorstand der 3. Klasse.

Anton Lésar, Weltpriester, ordentlicher Religionslehrer und Exhortator, lehrte die Religionslehre und die slovenische Sprache in allen 3 Klassen, 12 Stunden wöchentlich. Vorstand der 2. Klasse.

Raimund Pirker, wirklicher Lehrer, lehrte die deutsche Sprache in allen 3 Klassen, die Arithmetik in der 1. und 3. Klasse, das Rechnen und die deutsche Sprache an der sonntägigen Gewerbeschule, wöchentlich 19 Stunden. Vorstand der 1. Klasse.

Joadhim Oblak, wirklicher Lehrer, Mitglied des Museal- und historischen Vereines in Krain, lehrte das Freihandzeichnen in der 2. und 3. Klasse, die Baukunst

samt Bauzeichnen in der 3. Klasse, und das Freihandzeichnen an der sonntägigen Gewerbeschule, 18 Stunden wöchentlich; seit 1. April d. J. beurlaubt.

Emil Ziakowski, supplirender Lehrer, lehrte die Geometrie und das geometrische Zeichnen in der 1. und 2. Klasse, die Kalligraphie in allen 3 Klassen und das geometrische Zeichnen an der sonntägigen Gewerbeschule. Seit der Beurlaubung des Lehrers J. Oblak auch das Bauzeichnen und die Baukunst in der 3. Klasse, wöchentlich 25 Stunden.

Alfons Müllner, Lehramts-Candidat, lehrte die Naturgeschichte in der 1. und 2. Klasse und die Arithmetik in der 2. Klasse, wöchentlich 8 Stunden. Im 2. Semester versah er auch die Stelle eines Assistenten für's geometrische Zeichnen.

Peter Petruzzi, wirklicher Gymnasiallehrer, Nebenlehrer der italienischen Sprache in allen 3 Klassen, wöchentlich 6 Stunden.

Johann Borowsky, Nebenlehrer des Freihandzeichnens in der 2. und 3. Klasse, wöchentlich 13 Stunden.

Schuldiener: **Andreas Kofail**.

II.

Stand der Schüler.

Klasse	Im I. Semester sind			Im II. Semester sind		
	ein- getreten	aus- getreten	ver- blieben	ein- getreten	aus- getreten	ver- blieben
I.	87	1	86	—	3	83
II.	46	—	46	—	5	41
III.	29	—	29	—	3	26
Zusammen	162	1	161	—	11	150

Am Schlusse des Schuljahres 1863 beträgt die Schülerzahl 150

" " " " 1862 betrug " " 124

Es ergibt sich somit eine Zunahme um . . . 26

In Berücksichtigung der Nationalität, der Religion, der Ansässigkeit der Eltern, und der Befreiung vom Unterrichtsgelde gruppirten sich die Schüler in folgender Ordnung:

Semester	Klasse	Nationalität			Religion		Heimat		Schulgeld		
		Slaven	Deutsche	Italiener	Katholiken	Akatholiken	in Laibach ansässig	Fremd	zahlend	befreit	früher ausgetreten
I.	1.	59	22	6	84	3	30	57	86	—	1
	2.	23	21	2	45	1	24	22	31	15	—
	3.	17	10	2	29	—	12	17	16	13	—
	Zusammen	99	53	10	158	4	66	96	133	28	1
		162			162		162		162		
II.	1.	56	21	6	80	3	29	54	69	14	—
	2.	20	19	2	40	1	21	20	30	11	—
	3.	16	8	2	26	—	9	17	16	10	—
	Zusammen	92	48	10	146	4	59	91	115	35	—
		150			150		150		150		

III.

Andachtsübungen.

Das Schuljahr wurde am 1. Oktober mit einem heil. Geistamte eröffnet, das I. Semester am 20. Februar und das II. am 30. Juli mit einem feierlichen Dankamte geschlossen.

Der sonn- und feiertägige Gottesdienst mit den Erbauungsreden und österlichen Exercitien fand in der St. Florianskirche, der wochentägige Gottesdienst, mit Ausnahme der strengen Winterszeit, in der Domkirche statt. Den Kirchengesang an Sonn- und Feiertagen leitete der Realschullehrer Raimund Pirker.

An den Bitt-Tagen und dem heil. Frohnleichnamsfeste wohnten sämmtliche Schüler den feierlichen Bitt- und Um-

gängen bei, und wurden zum fünfmaligen würdigen Empfange der heil. Sakramente der Buße und des Altars angeleitet.

Am 22. Juni begingen die Zöglinge der Realschule nach Anhörung einer vom Herrn Katecheten Anton Lösar in der Kirche am Oberrosenbacher Hügel celebrirten heil. Messe das Fest des Patronus der studirenden Jugend, des heil. Aloisius, in Begleitung ihrer Lehrer in dem anmuthigen Rosenbacher Walde durch gemeinschaftliche heitere Spiele und frohe Gefänge.

IV.

Unterstützung dürftiger Schüler.

Der löbliche Verwaltungsrath des hiesigen gewerblichen Anstaltsvereines hat für die, die hierortige Real- und Gewerbeschule besuchenden, mittellosen Schüler zum Behufe der Anschaffung von Schulrequisiten 50 fl. öst. W. der Direktion übermitteln, welche dem edlen Zweck gemäß vertheilt wurden.

Mehrere Realschüler fanden ferner in den hiesigen Klosterconventen und auch bei Privatfamilien edelmüthige Unterstützung.

Die Direktion erfüllt eine angenehme Pflicht, indem sie im Namen der Unterstützten allen P. T. Wohlthätern den wärmsten Dank abstattet.

V.

Unterrichtsgeld.

Das eingehobene Unterrichtsgeld betrug im 1. Semester von 133 Schülern 665 fl.
im 2. Semester von 115 Schülern 575 „
Zusammen . . . 1240 fl.

Hievon wurde die Hälfte pr. 620 fl. in den Studienfond, die andere Hälfte in den Realschulfond abgeführt.

Die Aufnahmestaxen, welche ebenfalls dem Realschulfond zugewendet werden, betragen 191 fl. 10 kr., somit sind im verflossenen Schuljahre 811 fl. 10 kr. in den Realschulfond eingeflossen.

VI.

Zuwachs an Lehrmitteln.

Die vorhandenen Lehrmittelsammlungen erhielten theils durch Ankauf, theils durch Schenkungen einen bemerkenswerthen Zuwachs, worunter besonders hervorzuheben wäre:

Die Bibliothek erhielt einen bedeutenden Zuwachs von 96 Bänden, welche theils aus den Schülerbeiträgen von 56 fl. 90 kr., theils aus der Dotation angeschafft wurden. Das naturhistorische Kabinet erhielt durch Ankauf einen Zuwachs von 39 großen Krystallmodellen von Pappe, ferner die „Giftpflanzen“ von Hartinger und „Vögel“ von Fritsch, eine Botanische Presse und eine Presse; durch Schenkung mehrere Bücher, Präparate und Naturalien namentlich von den P. T. Herren Ferd. Schmidt, Pet. Petruzzi, Ant. Samassa, Mik. Hoffmann, Lieuten. Scholz, Kaufmann Winkler, Jos. Blasnik, Karl Deschmann und Alfons Müllner.

Das physikalische Kabinet wurde durch eine Dezimalwaage, ein Modell einer Dampfmaschine und ein Reiseheberbarometer bereichert. Für das geometrische Zeichnen wurde Hillardt's perspectivischer Zeichen-Apparat; für den geographischen Unterricht wurden Petermann's Mittheilungen pro 1863 angeschafft, ferner die Jahrgänge 1856, 1857 und 1858 der Petermann'schen Mittheilungen von Herrn Wilhelm Kufula zum Geschenke gemacht. Für das chemische Laboratorium wurde vom löbl. Magistrate ein eiserner Ofen, ein Experimentirtisch und ein bleierner Ausguß angeschafft.

Allen Spendern wird hiemit der verbindlichste Dank ausgesprochen.

VII.

Wichtigere Verordnungen der hohen Unterrichtsbehörden.

1. Mit h. Erlaß des k. k. Staatsministeriums vom 12. Sept. 1862, Z. 9664/760 C. U., und h. E. R. Erl. vom 20. Sept. 1862, Z. 12987, wird der Katekizem von Lósar als Lehrbuch für Schüler slovenischer Abstammung und Sprache zum Unterrichte für zulässig erklärt.

2. Mit Allerh. Entschliefung vom 11. Dezember 1862 haben Se. k. k. Apostolische Majestät die Allerhöchste Entschliefung vom 10. Juli 1819, der zufolge die Individuen des aus öffentlichen Fonds besoldeten Gymnasiallehrpersonals mit Einschluß der Katecheten nach einer durch dreißig Jahre und darüber ununterbrochen im Lehramte zugebrachten lobenswürdigen Dienstzeit bei ihrer Defizienz mit ihrem vollen Ge-

halte in die verdiente Ruhe entlassen werden können, auf das aus öffentlichen Fonds besoldete Lehrpersonale der selbstständigen Realschulen auszudehnen geruht.

3. Mit h. Staatsminist. Erlaß vom 2. April 1863, Z. 2975/253 C. U., wird das Ergänzungsheft über Wechselkunde von Bend. Philipp zu Moënik's angewandten Arithmetik für die dritte Unterrealklasse zum Lehrgebrauche an Unterrealschulen für zulässig erklärt.

4. Mit h. Staatsminist. Erlaß vom 18. Juni 1863, Z. 6178 C. U., wird die „Vorschule der Physik“ von Dr. H. Pick als Lehrbuch an den hierländigen Untergymnasien und an der Unterrealschule für zulässig erklärt.

VIII.

Chronik der Realschule.

Das Studienjahr wurde am 1. Oktober 1862 mit einem von Sr. Hochwürden dem Canonicus Herrn Joh. Chris. Pogacar celebrirten feierlichen Gottesdienste eröffnet.

Ende September 1862 wurde vom Herrn Dr. Heinrich Mitteis, k. k. Gymnasial-Direktor, dem mit h. Staatsminist. Erl. vom 23. August v. J., Z. 8396/639 C. U., zum wirt-

lichen Lehrer und provisorischen Direktor ernannten gewesenen Gymnasiallehrer Thomas Schrey die Leitung der Direktion der hiesigen Realschule übergeben.

Dem Herrn Dr. Heinrich Mitteis wurde für seine bewiesene eifrige und erspriessliche Thätigkeit während der interimistischen Leitung dieser Schule, mit welcher er seit Jänner 1861 betraut war, die Anerkennung des h. k. k. Staatsministeriums mit h. Erl. vom 23. August v. J., Z. 8396/639 C. U., ausgedrückt.

Im Anfang des Schuljahres wurde dem Lehrer Herrn Wilhelm Kufula ein halbjähriger Urlaub zur Herstellung seiner Gesundheit bewilliget und im Monate Februar d. J. wurde er aus Dienstesrücksichten an die Realschule in Steyer in gleicher Eigenschaft übersetzt. Ferner wurde der Lehramts-Candidat Herr Alfons Müllner in Folge h. Bewilligung als Hilfslehrer zum Behufe der Ablegung des Probejahres aufgenommen. Im 2. Semester wurde derselbe in Folge h. Staatsminist. Erl. vom 28. März d. J., Z. 3180/250 C. U., zum Assistenten für das geometrische Zeichnen bestellt.

Am 2. Oktober v. J. wurde dem verstorbenen Herrn Anton Bojska, pens. Lehrer, welcher mehrere Jahre an dieser Lehranstalt thätig war, vom Lehrkörper und von sämtlichen Schülern durch das Geleite bis St. Christoph die letzte Ehre erwiesen.

Am 18. August und 4. Oktober, als den Tagen des

Allerhöchsten Geburts- und Namensfestes, wohnte der Lehrkörper dem um 10 Uhr in der Domkirche abgehaltenen feierlichen Gottesdienste bei, um Gott für Seine k. k. Apostolische Majestät Franz Josef I. Heil und Segen zu erflehen.

Am 2. November v. J. hatte der Lehrkörper die große Ehre, Sr. Excellenz dem Herrn Statthalter Johann Baron v. Schloisnigg bei deren Uebnahme der Leitung der k. k. Landesbehörde in Krain sich vorzustellen.

Bei der Bestattung des im Dezember v. J. verstorbenen Herrn Josef Sorin, Lehrers an der städt. Knabenhauptschule, der einige Zeit an dieser Lehranstalt thätig war, wohnte der Lehrkörper und die sämtlichen Schüler der Lehranstalt bei. Dasselbe geschah auch bei der im März d. J. erfolgten Bestattung des hochw. Herrn Joh. Schläcker, Domherrn und honor. Schulrathes, und des hochw. Herrn Jos. Globočnik, pens. k. k. Gymnasial-Katecheten.

In Folge h. Erl. der k. k. L. K. vom 7. März 1863, Z. 2980, wurde dem Herrn Lehrer Joachim Oblak, vom 1. April angefangen, ein viermonatlicher Urlaub zur Herstellung seiner geschwächten Gesundheit bewilliget und zu seiner Supplirung der Maler Herr Johann Borowsky bestellt.

Der hochw. Herr Probst und k. k. Schulrath Th. Dr. Anton Jarz beehrte die Lehranstalt im Laufe des Schuljahres zu wiederholten Malen mit seinem Besuche.

IX.

Die Sonntagschule für Handwerker.

Mit der Realschule in Verbindung steht die Sonntagschule für Handwerker, an welcher der Unterricht bloß an Sonn- und Feiertagen durch die Lehrer der Realschule unentgeltlich erteilt wird.

Die in dem abgelaufenen Schuljahre behandelten Unterrichtsgegenstände waren:

1. Das Freihandzeichnen von 8—10 Uhr Vormittags.
 2. Das geometrische Zeichnen von 8—10 Uhr Vorm.
 3. Die deutsche Aufsatzlehre und das Rechnen von 11 bis 12 Uhr Vormittags.
 4. Die Geographie von 10—11 Uhr Vormittags.
 5. Die Physik von 10—11 Uhr Vormittags.
 6. Die Chemie von 11—12 Uhr Vormittags.
 7. Die Geometrie von 9—10 Uhr Vormittags.
- An der Ertheilung des Unterrichtes theilnahmen sich:
Herr Lehrer Joachim Oblak im Freihandzeichnen.
Herr suppl. Lehrer Emil Ziakowski im geometrischen Zeichnen.

Herr Lehrer Raimund Pirker in der deutschen Sprache und im Rechnen.

Herr Lehrer Michael Peternel in der Geographie und Chemie.

Der Berichterstatter in der Geometrie und Physik.

Die Zahl der für den Besuch der Sonntagschule im abgelaufenen Schuljahre eingeschriebenen Schüler betrug 15 Gesellen und 270 Lehrlinge, zusammen 285 Schüler.

Davon besuchten:

Das Freihandzeichnen	111	Schüler
das geometrische Zeichnen	22	"
die deutsche Sprache und das Rechnen	41	"
die Geographie	41	"
die Physik	19	"
die Chemie	19	"
die Geometrie	32	"

X.

Schluß des Schuljahres.

Die Versetzprüfungen wurden am 15., 17. u. 18. Juli vorgenommen.

Am 30. Juli wird nach einem um halb 8 Uhr in der Domkirche abgehaltenen heil. Dankamte, um halb 9 Uhr

im Saale der bürgerlichen Schießstätte die feierliche Prämienvertheilung zugleich mit der des k. k. Gymnasiums und sodann in den Lehrzimmern die Ausfolgung der Zeugnisse statt finden.

XI.

Rangordnung der Schüler am Schlusse des II. Semesters 1863. *)

I. Klasse.

Poznik Franz aus Kropp. *
 Zeschko Guido aus Laibach. *
 Kozamernik Franz aus St. Veit.
 Pollak Raimund aus Neumarkt.
 Ranzinger Daniel aus Greis bei Gills.
 Tönnies Gustav aus Laibach.
 Rakusch Julius aus Gills.
 Andolšek Peter aus Reifnis.
 Rabistich Alois aus Radmannsdorf.
 Jantschar Egidius aus Laibach.
 Jsatitsch Adolf aus Tschernembl.
 Gioppo Eduard aus Triest.
 Ranzinger Josef aus Dornegg.
 Dollenz Andreas aus Praprotno.
 Hessler Heinrich aus Ratschach.
 Thomann Alexander aus Steinbüchel.
 Polegeg Albert aus Zirknitz.
 Schiffler Viktor aus Laibach.
 Seitz Karl aus Laibach.
 Bogataj Josef aus Selzach.
 Majaron Johann aus Franzdorf.
 Kette Philipp aus Oberlaibach.
 Ullrich Gabriel aus Beldes.
 Jedlička Johann aus Ragusa.
 Mally Wilhelm aus Neumarkt.
 Pirnat Stefan aus Reifnis.
 Petrič Mathias aus Bresoviz.
 Kavčič Anton aus Zwischenwässern.

Seydl Alfred aus Laibach.
 Kiesewetter Eder v. Wiesnbrunn Otto aus
 Brixen.
 Petritsch Johann aus Villach.
 Ratschitsch Karl aus St. Helena.
 Kokail Wilhelm aus Wolfsberg.
 Sever Franz aus St. Ranzian bei Auersberg.
 Schapla Ignaz aus Sturia.
 Voltmann August aus Wien.
 Premrov Franz aus Martinsbach bei Zirknitz.
 Jermann Michael aus Sagor.
 Bernot Valentin aus Straine bei Stein.
 Göderer Franz aus Ortenegg.
 Debeutz Josef aus Laibach.
 Hubovernig August aus Radmannsdorf.
 Dekleva Max aus Brem.
 Ziller Johann aus Laibach.
 Detela Ignaz aus Moräuisch.
 Čermelj Josef aus Laibach.
 Gladresko Johann aus Fasana.
 Napreth Vincenz aus Neumarkt.
 Wetsch Heinrich aus Stein.
 Schwagel Anton aus Triest.
 Žitnik Johann aus Franzdorf.
 Writz Josef aus Sagor.
 Pinter Eugen aus Triest.
 Mulley Gustav aus Adelsberg.
 Bilina Ferdinand aus Laibach.

Petelin Johann aus Presser.
 Strehove Johann aus Lainitz.
 Hribar Ludwig aus St. Veit bei Sittich.
 Malavašič Anton aus Oberlaibach.
 Pristov Johann aus Laibach.
 Bajuk Johann aus Mötting.
 Burkhardt Konrad aus Josefthal.
 Klotz Karl aus Wolfsberg.
 Suppanz Raimund aus Gurtsfeld.
 Gaber Andreas aus Laif.
 Pizzarello Paul aus Capo de Istria.
 Gruden Franz aus Großschitsch.
 Jane Bernhard aus Raier.
 Fischer Karl aus Laibach.
 Fröhlich Anton aus Stein.
 Leuz Anton aus Lustthal.
 Čampa Stefan aus Soderschitz.
 Künzl Guido aus Laibach.
 Snoj Thomas aus Stein.
 Müller Franz aus Waitisch.
 Kokail Anton aus Laibach.
 Maurer Ludwig aus Laibach.
 Tscherninz Matthäus aus Nisch.
 Szillich Oskar aus Stein.
 Derjani Josef aus St. Veit bei Sittich.
 Eberl Adolf aus Laibach.
 Černe Bartholomäus aus Laibach.
 Kanž Eduard aus Laibach.

II. Klasse.

Šopšič Josef aus Mötting. *
 Vogl Alois aus Weitsberg. *
 Aufreiter Alois aus Wolfsberg.
 Trenz Alexander aus Draischowitz.
 Kurz v. Goldenstein Ludwig aus Laibach.
 Doleneč Franz aus Laif.
 Tome Friedrich aus St. Veit bei Laibach.
 Mühleisen Paul aus Laibach.
 Venier Dominik aus Pirano.
 Voltmann Eduard aus Wien.
 Jessenko Augustin aus Klagenfurt.
 Krainer Franz aus Adelsberg.
 Camernik Lorenz aus Bresoviz.
 Glaser Albert aus Lichtenwald.

Fabriotti Heinrich aus Laibach.
 Großel Franz aus Bölland.
 Stadler Josef aus Laibach.
 Schenk Moriz aus Giesel.
 Malatek Franz aus Fiume.
 Schramek Wilhelm aus Laibach.
 v. Franken Anton aus Neustadt.
 Gerčar Andreas aus Billtschberg.
 Habberger Emanuel aus Preran in Mähren.
 Papa Franz aus Neumarkt.
 Kosin Josef aus Laibach.
 Stroj Jakob aus Birkendorf.
 Rus Ludwig aus Egg ob Podpeč.
 Altmann Gottfried aus Steier in Oesterreich.

Lesjak Alois aus Laibach.
 Schusterschitz Thomas aus Steinbüchel.
 Tauschinsky Richard aus Karlstadt.
 Ozbolt Josef aus Gerove in Kroatien.
 v. Andrioli Guido aus Krainburg.
 Pototschin Vincenz aus Steinbrüch.
 Ritter v. Mayersbach Emil aus Triest.
 Kavčič Heinrich aus Bregenz.
 Trinker Albert aus Laibach.
 Stussiner Josef aus Laibach.
 Jakhel Ignaz aus Leibnitz.
 Kette Mathias aus Oberlaibach.

III. Klasse.

Perissini Josef aus Triest. *
 Breinl Otokar Ritter v. Wallerfarn aus
 Laibach. *
 Reinberger Friedrich aus Laibach. *
 Baumgartner Adolf aus Laibach.
 Herden August aus Leoben in Steiermark.
 Habberger Ferdinand aus Neutitschein in
 Mähren.
 Klein Adolf aus Weitenstein in Steiermark.
 Golmajer Franz aus Radmannsdorf.

Smukavec Johann aus Feistritz in der Wochein.
 Pečar Johann aus Kronau.
 Sajovic Mathias aus St. Georgen bei Krain-
 burg.
 Košir Johann aus Laibach.
 Tomac Stefan aus Portore in Kroatien.
 Tomšič Franz aus Weichselberg.
 Dettela Benjamin aus Sagor.
 Auser Franz aus Goričica.
 Babnik Leopold aus Laibach.

Lacheiner Alois aus Hof.
 Valentin Johann aus Zalma.
 Peutz Karl aus Lustthal.
 Tscherne Anton aus Laibach.
 Huszak Johann aus Fiume in Kroatien.
 Hauff Franz aus Gottschee.
 Gross Franz aus Soderschitz.
 Gross Karl aus Gurtsfeld.

*) Durchschossener Druck bezeichnet Schüler mit allgemeiner Vorzugsklasse, ein * dabei die Preisträger.

Das nächste Schuljahr beginnt am 1. Oktober l. J. mit dem heil. Geistamte.

Jene Schüler, welche in die Studien an dieser Realschule neu einzutreten wünschen, haben vom 25. bis 29. Sept. in Begleitung ihrer Eltern oder deren Stellvertreter mit Beibringung der Schulzeugnisse und Tauffcheine bei der k. k. Direktion und sodann auch beim Religions- und Klassenlehrer sich zu melden.

Die neu eintretenden Schüler haben eine Aufnahmestaxe von 2 fl. 10 kr. ö. W. und einen Bibliotheksbeitrag von 35 kr. ö. W. zu entrichten. Der Bibliotheksbeitrag ist auch von allen übrigen Schülern der Lehranstalt mit Beginn des Schuljahres zu erlegen.

Die Aufnahmsprüfung findet am 30. September statt, wobei für den Eintritt in die 1. Klasse eine genaue Kenntniß der Formenlehre der deutschen Sprache und Fertigkeit in den Hauptrechnungsoperationen mit unbenannten und benannten, ganzen und gebrochenen Zahlen gefordert wird.

Die Wiederholungsprüfungen werden am 29. September abgehalten werden.

Schüler, welche schon an dieser Realschule waren und in die nächst höhere Klasse aufsteigen, haben sich spätestens am 30. September anzumelden.

Thomas Schrey.